

پالندھیں کو دستانے

(پشکا چاری و دووماهییں)

بهره ڈکٹرن:

ئیسماعیل تاہا شاہین

پیشگوتن

ئەفە پشاکا چارى و يا دووماهىيى ژ (بالندەيىن كوردىستانى) كەفته بەر دەستى خواندەوار و ئەفەيندارىن بالندەيان، ئەز ب هيقيمه د پاشەرۇزەكا نىزىكىدە بشىم هەر چار پشان بكمه ئىك كتىب دا چىتەر مەقا ژى بىتە وەرگرتە. پشتى ئەف پشكەزى هەر ب ھارىكارى و پشتەقانىيا دەزگەها سېرىز و ھەمى ھەقال و بىرادەرين خەمسارى د دەولەمەندىرن و خەملاندىن و ب رەوشىخىستنا وىدە نەگرىن ج ب پىزانىيانان ج ژى ب نەخشەكىشان و رەنگپىزىرنى يان ب هەر جوونە ھارىكارىيەكىن ج بچووك و ج مەزن، ئەز دەستخوھىيى ل وى پشتەقانى و ھارىكارىيى دكم يا بۇ فى بەرھەمى لەزلىكىريى بەردەست بۈوييە بەرى بىياتى و رىكا دوور و درىئا گەرپىانا من و حەزىكەرىن بالندەيىن كوردىستانى دارستانى بالندەياندە پى بەرودخت ب دووماهى هاتى.. ئەفە من ژ بەرى خودقە ئەف پىڭافا دەستپېكى ئاقىت، پىڭافىن ژ فى كۈورتر و دوورتر و فرهەت بارا بىسپۇرین پاشەرۇزىيە.

ئىسماعىل تاها شاهين

٢٠٠٦/٦/٩

www.seyzar75@yahoo.com

بنه‌مala چرکونه‌یان

هندەك بالندەيىن بچووکن يىز ژەمىييان ب
قەلاھەتىر تەممەتى سقىيانكى (سيقاندۇكى) يە.
نكلۇ وان بچووک و زرافىچكە و چەنگىن وان
درېئىن. قەستا داروبار و درې و تەپاش و
قەرامان دكىن، كېمجا داددىنە سەر ئەردى.
ترسۈكەنە خوش خوھە قەدشىئىن. خوارنا
وان مىش و مۇزىن (ل بەر بەلگان و چەقان
دگرن و دخون نە ل ھەوا). ل جەيىن ھوونك
تىيەكەن دىئىننە دەر و زەستانان قەستا جەيىن
گەرمىر دكىن. رەنگى وان باراپت خودلىكىيە
يان قەھەوايىيە يان قەھەوايىيەكى ب گەمسكى
يان ب زەرى تامدايىيە. باراپت ژى
خودشخۇونن نەمازە دەمنى تىيەكەننە دەرى.
ھىلىيىن خوش يان ل سەر چەقىن داران يان
تەپاشان يان د ناۋ قەرامانىرە چى دكىن، و
ھندەك ژى ھىلىيىنان ل سەر ئەردى د بىن
گىايەكىيە يان ل بەر ھندەك بسووش و
پەلاشى چى دكىن.. ھىكىن وان پىيىنинە. نىر
و مىن وەكى نىيىن و تىيەك باراپت وەكى يان
مېنە.

تىيىنى

ھەر جەمەكى قان كورتكىرييان بېيىنى،
رەمانا بەرانبەر ددىن.

ع = عەرەبى س - سۆرانى
L - لاتينى سم - سەنتىمىتىز

١٤ سم دریزه. ژ ملن پشتیقە ژ کولۇقانكا
سەرى ھەتا كورىيىن قەھوايىبىيەكى ب سەر
قەمەرەكى نە گىخدارى تارىقەيە. ژك و
بەرۈزك سېبىيەكى خودلىكىنە. بەرچىلەك و
ھەردوو تەنۋەت و كورىقەشىرما بىنى ب
سەر گەورىقەنە. بورىيىمەكاكا سېبىيا كورت و
پىتى و نەناشكەمرا د سەر چاقانرىدە. كورى
پانە و سەرئى وئى خېرە و گەله قىت دكت.
سېبىلەكاكا چاقان قەھوايىبىيە. نكل و پىن
قەھوايىبىيەكى قەكرىنە. بەهاران ژ نىقا ئادارى
پىنده ھەتا نىقا چىريبا ئىتكى ل و دلاتى مە د
ناڭ قەرام و دەغەل و لەقەننۇن شۇرۇك و
دەرافان و هىندهك جاران ل دەر و دۆرۈن
بىستانان دىئىتە دىيتن، ول بىنن گوھىيە ل
ھىندهك جەھان تىزكەن ڑى بىنتە دەر. ھەتىلەنە
خوھ د ناڭ گىايىيدە چى دكت. گەله خوھ
قەدشىرت. ژ بەرهندى كىئم دىئىتە دىيتن. ل
تۈركى و دەقەرە دەرىيَا قەزۈپىن و ژۇرىپىا
رۇزئافىيا ئىرانى و عيراقى و سورىيا و
فلسطين و قوبىرسى تىزكەن دىئىنە دەر.

(۱)

بندە حلۇك

(س) چۆلەكە بەرچەي كىلک پان

(ع) هازجە سىتى الشرقية

Cettia cetti (L)

(۲)

خچك

(س) چوّله‌که‌په‌رچه‌ی بروسپی

(ع) الهازجة ام الشارب

Acrocephalus melanopogon (L)

۱۳ سم دریزه. نهنى و کولۇقانكا سمرى و پاتك رەشىفەنە و لېقىن پەمپان قەھوايىنە. بورىيەكە سېپى زەردۇو رەخان زەبىنە نكلى دەست پى دكت هەتا پاتكى دەچت، گىخەكە رەش د بندىيە ل سەمتا چاۋان. زەمللى پاشتىقە قەھوايىبىيەكى گىخدارە ب گىخىن قەممەرىن تارى. ئەرزىنک و حەفتىك و نىقەكازى و بىنچەنگ سېپىنە. بەرجىلەك و ھەردۇو تەمنىت و كورىقەشىرەن بىنى گەورەنە. كورى كورت و خىر و قەھوايىبىيەكى رەشىفەيە و لېقىن وئى قەھوايىبىيەكى قەھكىريتن. سېپىلەكە چاقان قەھوايىبىيە. نكل و پىن قەھوايىبىيەكى تارىنە. قەستا تمپاش و قەپام و لەقەننەن نافىن دكت و خود گەلە قەدشىرت و گەلەجا كورىيَا خود قىيت دكت و دەھزىنت. ل سەمر قەرامىن كورت ھىلىينا خود چىن دكت. ل وەلاتى مە ب قەتلەزى زەمرى چىرييا دوبىنە هەتا سەمرى گولانى دىئىتە دىتن. ل رۇڭنانقايا تۈركستانى هەتا رۇبارى قۇلکا و قەۋاس و ئىرانى تىزكەن دىئىنە دەر و زەقستانان قەستا ھندىستانى و عىراقى و ئىرانى و گۈزىرەتىيَا عەرەبى دكت.

۱۳ سم دریزه. ژ مانی پاشتیفه
قەھوایبىيەكى زەيتۇونىيى ب سەر
خودلىكىفەيە. بورىيەكا پىتى د سەر
چاۋانپەيە. ژ بىنېقە سېپىيەكى تامدابىيە ب
گەورەكى قەڭرى و ل پاستا تەمنشان تارىتە
(بەهاران بەرزكى وى زەر دېت). سېپىلەكَا
چاۋان قەھوایبىيەكى تارىيە. نكلى سەرى
قەھوایبىيەكى تارىيە و بىن زەرفەيە. بىن
قەھوایبىيەكى خودلىكىنە. قەستا ۋەز و
بىستان و تەراشان دكت و گەلەك زىزقۇكە،
دەمىن ھەست ب ترسى دكت. كولۇقانكا سەرى
وى ھەز دېت و سەرى وى مەزن دىيار دېت. ژ
دووماھىيىا نىسانى ھەتا سەرى ئىلۇنى و
ھەندەجا ھەتا نىقا وى دىئىتە دېتن. ل دەڭ مە
گۈلانى دەست ب چىكىرنا ھېلىنى دكت و
ھېلىنى دەست ب چىچووك و نازك و كۈورك ژ گل
و گىايىن ھشك و دافەرەكان ل ناڭ بىستان و
باخچەيان و ل سەر دار و دېرى و تەراشان ( )
ل بلندابىيىا چار پىنج گافەكان (چى دكت. ژ
(۴) ھېكىان دكت. ل ئىسپانىا و ۋېرىيىا
رۇزھلاتا ئەورۇقا و ۋۇرۇيىا ئەھرىقىيا و
تۈركى و سوورىا و فلستينى و عىرافى و
نېرانى ھەتا تۈركىستانى تىزكەن دىئىتە دەرى.
رۇستاندا خوه ل نىقەك و رۇزھلاتى ئەھرىقىيا
دەرباز دكت.

(۲)

چىكۈنەشىنك؛ چووجەشىن

(س) چۈلەكەپەرچەى زەيتۇونى داران

(ع) الخنسع الزيتونى الباخت

Hippolais pallida (L)

(٤)

سەررەشك

(س) چۆلەكەپەرچەي سەررەش

(ع) أبو قلنوسة

Sylvia atricapilla (L)

١٤ سم درېزه. بىن نىز بانى سەرى وى ژئەنپىي
ھەتا پاستا چاقان پەش پەش و سىنۇرى فىن پەشاتىپىن
ژەنگى خودلىكىيى پاتكى و نالىكان ئاشكەرا
ئاشكەرا يە، ژەنلى پشتىقە هەردۇو چەنگ و كورى
زەيتۈونىيەكى ب سەر خودلىكىيەكى فەكىرييە (ب
ناقلە دىيار نىنە، ژەنپەت خودلىكىيەكى فەكىرييە) . يَا مىن
بانى سەرى وى شۇونا پەشاتىپىن قەمەرە (يَا زەن
خەلکىقە بالندىيەكى جودايە و ژەنپەت دېبىزىنى
سەرسۈرك) و ژەنلى پشتىقە پەت ب سەر رەنگىن
قەھوايىيى زەيتۈونىيەيە و ژەنپەت قەھوايىيىكى
فەكىرييە (ب تىزكىنى زەرە) . سېپىلە چاقان
قەھوايىيە. نكل پەشە. پىن خودلىكىنە ب سەر
پەشىقە. بەهاران (ژەنپەت دەنگىنە ئادارى ھەتا دووماھىيى
گولانى) و پايىزان (ژەنپەت دەنگىنە ئەنەن ئەنەن ئەنەن)
قەستا وەلاتى مە دىكت. قەستا بىستان و باخچە و
تەراش و دارستانىن تىز گل و گىا دىكت. ل سەر
پەزىز و تەراشىن ب سىرى و دارىن ھەر دەم شىن
ھەلەلە خود چىن دىكت. ل ئەمورۇقا ورۇچۇنالاپىن سىيرىا و
پەزىز ئەنەن ئەنەن ئەنەن ئەنەن ئەنەن ئەنەن ئەنەن
گۈزىرەتەيىن دەريايىا سېپى تىزكەن دەنگىنە دەر. زەستانى
خود ل حەودا دەريايىا سېپى و ژۇرى و نىشەكە
ئەفرىقىيا دەرباز دىكت و ب پەيبارى بەهار و پايىزان دەنگىنە
مسىي و سىنایىن و گۈزىرەتەيىا عەرمەبى و عەرەقىرە دەنگىنە.

١٦ سم دریزه. بى نىر ڙ ملن پشتیقه
قەھوایبییەکی خودلیکیبیی تاریبیه، دووماھیکا
ھندھک پمپین ملان و چمنگفەشیران سپیبیه،
دو گیخین سپی ل سهر چمنگان پیک دئینن،
کوری (یا نىر و میيان) قەدھرەکن ستورو و
دریزه و پمپین تەنشتا وى پچەکا سپیبیاتیبیی
تیدھیه (کوريبيا خوه رادکت و ددهینت)،
ھندھک گیخ ل پشتی و بنپشتینه، ڙ بنیفه
سپیبیهکی شیلیبیه ھندھک رافین خودلیکیبیین
تاري ودکی پوولەکان لینه، ڙ بلس نیشا
زکی (ب تیزکین بھرزاک زمرفیه). یا من
ڙ ملن پشتیقه پتھوایبیه، گیخین پشتا
وی زرافتون، و رافین بھرزاکی وی نھگمله
دیارن. سپیلکا چافان زەردکی زەلالن. نکل
پچەکن ستورو و پسایبیه. بى قەھوایبییەکی
خودلیکینه. ل وھلاتی مه ب پیباری بهاران (
ڙ نیشا نیسانی پیتدھ هەتا نیشا گولانی) و
پاییزان (کیمتر) د ناڤ تەراشین ب ستری و
بیستان و جھین تیرقەرام و ئەردیئن بھیاردە
دئیته دیتن و خوه گله قەدشیرت. د ناڤ
تەراشین ب ستریدھ ھیلینا خوه چن دکت. ل
نھورۇپا ورۇزئاھاپا سیپریا هەتا مەنگولیا و
قەھوقاس و ژۆریبیا ئیرانی و تورکی تیزکان
دئینته دەر. زەستانا خوه ل ژۆریبیا رۇزھلاتا
نھفریقیا دەرباز دکت.

(٥)

خچکن چافزەر

(س) چۈلەکەپەرچەی سینگ رى پى

(ع) الهازجة الموشمة: زریقة موشمة

Sylvia nisoria (L)

(٦)

هەزىرۆك

(س) چۆلەکەپەرچەى باغى

(ع) هازجة البسانين

Sylvia borin (L)

١٤ سم دريڙه. سەرخىره. ڙ ملى پشتىقە رەنگ زەتۈونىيە و ھندەك ڙى خوھلىكىيە. چو سېپىياتى ل چەنگان و كورىيىن نىنە. ڙ بىنېھ سېقەيە. حەفتىك گەورەكى فەكىيە. سېپىلاكا چافان قەھوايىيە. نكل قۇتمەستور و قەھوايىيە. پى قەھوايىيەكى خوھلىكىنە. ل وەلاتى مە بهار و پاييزان د ناڭ بىستان و باخچە و تەپاشىن تىكىرە و دارستان و ڕېلەوارىن ناڭ چىایان ڙ گولانى ھەتا سەرى چىريا نىكى و دەرەنگىز ڙى دىئىتە دىتن، و دېت ل دەڭ مە تىزكان ڙى بىنتە دەر. ھېلىنا خوھ د ناڭ پەۋاناندە جى دكت. ل نەورۇپا و رۇزئىنايى سىيرىا و دەڭھەرا دەريايىا قەزوين و نىرانى تىزكان دىئىتە دەر. د سەر دەريايىا سې و ژۇرىيىا ئەھرىقىيا و مسىرى و توركى و عىراقىي و نىرانىي و گىزىرتەيا عەرمەنە دېئەرەت، قەستا نىشەك و ژىرىيىا ئەھرىقىيا دكت، ل وېرى زەقستاندا خوھ دەرباز دكت.

۱۲ سم دریزه. ئەنلى و سەر و ئالەكىن وى (يىن نىير ب تىن) رەشەكى پىتىنە و سىنۇرىئىن وى رەشاتىيى بەربەر ب سەر ېنگى خودلېكىفە دچن (يىن يامىن قەھوايىنە). پشتا وى قەھوايىبىكى ب سەر خودلېكىفەيە. ژىنىقە سورقەيە و ھندەجا سوراتىيا ژىگۈتى ھند پىتىيە ھەر دىيار ناکت. كورىيىا وى ب سەر رەشىقەيە و شاپەرى تەنشتىدا كورىيى سېبىيە. يامىن تەنشتىن وى خومۇرن (ب سەر سورىقەمنە). گەرپىيا دۆر چاھىن نىير و مىيان ئاشكەرايە و سېپىلكا چاھىن وان قەھوايىبىكى زەرقەمە. نكل رېسسىيە. پى قەھوايىبىكى فەكرىنە. ھەيقا نىسانى و گولانى ب رېبارى د وەلاتى مەرە دېۋىرت. ل ناڭ بىشە و دەھلىن دۆل و شۇرۇكىن ب ئاقىدە دىئىتە دېتن. بالندەمەكى ب دەنگ و دۆرە و باراپت د ناڭ گل و گىا و تەپاشاندە خوھ ھشار دىت و دەمىن فېرىنى كورىيىا خوھ قىت دىكت. ھېلىنا خوھ ل سەر دەھى و تەپاشۇكان و د ناڭ گىايى تىكىرە چى دىكت. ژ (٤ - ٤) ھېكەن دىكت. ل ژىرىيىا بۇزھلاتا رۇوسىيا و قەوقاس و تۈركىستانى و دەھەرە دەريايىا قەمزۇين و ئىرانى و نېشكەك و ژىرىيىا عىراقى و فلستينى تىئىزكەن دىئىتە دەر. زەستانا خوھ ل گۈزىرەتە ياخەرەبى و ژۇرىيىا بۇزھلاتا ئەھرىقىيا دەرباز دىكت.

(٨)

خچىن سەررەشك

(س) چۆلەكەپەرچەى سەر و لاجانگ رەش

(ع) ھازجە مېنترى الراساء

Sylvia mystacea (L)

۱۴ سم دریزه. یعنی نیزه ملی پشتیقه قهقهه‌کی پیتیپی ب سمر خودلیکیقهیه، بانی سمری وی ههتا بن چافان خودلیکیمهکی فهکریبه (پاییزان ب سمر قههواپیشه دچت)، نهرزنک و حمهفتک سپینه و ز بنیقه گهورهکی ژنگیبی فهکریبه، لیقین نافپهه و چمنگله‌شیران قهمهرفنه، کوری (یا نیزه و مینیان) ههتا رادهیهکی دریزه و سمری پهربی نیکنی زی سپیبیه. یا من بانی سمری وی فهکریته و ز بنیقه زی ز یعنی نیزه فهکریته، سپیاتیبا پهربی کوریبیه یعنی ز درفه ب سمر قههواپیبیمهکی فهکریقهیه. سپیلاکا چافان قههواپیبیهکی ب سمر زهیقهیه. نکل قههواپیبیهکی خودلیکیبه. پس قههواپیبیهکی فهکرینه. ل ودلتی مه ب پیباری بهاران (ز سمری نیسانی ههتا دووماهیبا گولانی و هندهجا ههتا سمری خزیرانی) و پاییزان (ز تهباخن ههتا دووماهیبا نیلوانی) د ناش تمراش و دری و گل و گیاین بوزرد و کیمجال ناش دارستانان دنیته دیتن. بالندهیهکی زرزقوکه و کوریبا خود هندهجا رهپ دکت. هیلینا خوه د ناش تهراشانده چی دکت. ل دههمرا قههوقاس و نیرانی و دهربایا قهزوین و ترکستانی و منهنگولیا تیزکان دنیته ده. زفستانا خوه ل روزهلاتی نه فریقیا دهرباز دکت.

(۱۰) سم دریزه. ب قەلاقەتىقە كوجۇچە
 بىزە تەممەتى چىرزاڭىيە. ئە ملى پشتىقە
 قەھوايىيەكى خودلېكىيىن راڭراشى قەكىرىيە،
 نەخاسىمە كولۇقاڭ و پشت. كورى درىزە، و
 كورىيىا وى ئە لەشىنى وى درىزئىرە. ئە ملى
 بىنېقە سېپىيەكى ب زەرى تامدابىيە و
 هەردۇو تەنلىشت ب سەر خودلېكىيەنە.
 سېپىلەكى چاڭان زەرقەيە. نكل ۋەشە يان
 قەھوايىيەكى زەرقەيە. پىن پچەكىن بلندن و
 رەنگ گۆشتىنەكى ب سەر پىرتەقايىقەنە. ل
 وەلاتىن مە هيئىز ب دورسەتى ناشكەرا
 نەبوبىيىيە كا خودجەه يان نە، باراپتىر
 ھافىيان ژ نىقا ھەيقا حەفت و پىندە ل
 شۇرۇك و ناڤھەيلەن ب قەرام و بەدرى (كەمەرەن) و تىرلەقەمنىن دەشتان دەنیتە
 دىيتىن و ھەيلەندا خود د ناڭ گل و گىا و قەرامى
 شۇرۇكانپە چى دكت. دەمىن ھەست ب ترسى
 دكت خود گەله دىززقىينت و چىزچىزەكىن ژ
 خود دەنیتىن و گافا دادا كورىيىا خود قىيت و
 بلند دكت. نزم دەپت و گافا مەرۋەقى دەبىنت
 خود گەلهك قەدشىرت. ل ژىرىيىا كوردستانى
 و ژىرىيىا رۆزئۇنا و رۆزھلاتسى ئىرانى تىزكەن
 دەنیتىن دەر.

(۹)

چىركۈنەيى كورىدرىز

(س) چۈلەكەپەرچە

(ع) أبو الزعر

Scotocerca inqueta (L.)

(١٠)

چرکونه‌یی کوریدریزی کوری ترطاله

(س) چوله‌که‌په‌رچه‌ی کلک دریز

(ع) ابو الزعر العراقي

Prinia gracilis (L)

۱۰ سم دریزه. ب قهلا فهتیقه گوجوچه بیزه تهمه‌تی جوونی بوریبه و پیشچاوهکی وییه. ژ ملن پشتیقه قهه‌هوا بییه‌کی خوده‌لیکیین را فراشی فهه‌کریبه، نه خاسمه کولوچانک و پشت. کوری دریز و ترطاله و پهییسک پهییسکه، هنددهک تیفاریزک و گیخین رهش و سبی ل بهراتیبا رهویی بنینه (کوریبا وی ژ لهشی وی دریزتره). ژ ملن بنیقه سبییه‌کی شیلیبه و هردوو تهنت ب سمر خوده‌لیکیقنه. سپیلکا چاقان زهرقیمه. نکل رهشیه یان قهه‌هوا بییه‌کی زهرقیمه. پن قهه‌هوا بییه‌کی فهه‌کرینه. ل وهلاتی مه خودجهه (ل قان دهمنین سالی ۸/۲۱ و ۱/۱۲ و ۲/۲۲ و ۲/۲۱ و ۲/۲۲ ژ بهره خودانی فن نهیسینیقه هاتیبه دیتن) باراپتر ل شورک و نافنه‌لین ب قهه‌رام و بهدری (کم‌که‌مروک) و تیرله‌فهنه‌نین دهستان دنیته دیتن و هیلینا خوه د ناف گل و گیا و قهه‌رامی شورکانه چن دکت. یا می ژ (۴ - ۵) هیکین که‌سک فهه‌کری و پنییین قهه‌هوا بی ل دکت. ژ گولانی همتا تیرمهه و تهباخی تیزکان دنینته دهر. دهمنی ههست ب ترسی دکت کوریبا خوه قیت و بلند دکت یان سهوانکی فهه‌دکت. ل زوری (کوردستانی) و نیقه‌ک و زیریبا عیراچی و زیریبا روزنافایی نیرانی خوهجهه و تیزکان دنینته دهر.

(۱۱)

سیچپک

(س) چوله‌که‌په‌رچه‌ی لاوینان

(ع) نقشارۃ الصفاصاف

Phylloscopus trochilus (L)

۱۱ سم دریزه. بهاران ژ ملی پشتیقه
قەھاوایبیه کی زەیتوونییه و بوریبیه کا زەر د
سەر چاڤانرەیه. لیقین پەرین چەنگان و
کوریبین پچەکی زەرقەنە. تەنشتا پەرین
کوریبین بىن ژ دەرقە سېپىنە. لىقا ئەنىشكا
چەنگان زەرە. ژ بىنیقە سىنگ و تەنشت
سېپىيەکى تامزەرن. كوريقەشىرا بىن زەركى
پېتىيە. پايىزان بىن زەركى زەرتە. سېپىلکا چاڤان
قەھاوایبیه کى قەكىرىيە. نكل قەھاوایبیه. پى
قەھاوایبیه کى قەكىرىنە. ل وەلاتى مە ب
پېبارى بهاران (دووماھىيىسا سوباتى و سەرى
نادارى و نىسانى زىدەتىر و گولانى ب كىمى)
و پايىزان (ئىلۇنى هەتا نىقا چىرىبا ئىكىن)
د ناڭ دەغەل و لمۇھەن و قەرامىدە و خۇمۇش
د ناڭ داربىهاندە و گەلەجا ل سەر ئەردى يان
ل سەر چەقىن نزمىن نىزىكى ئەردى
دادايى، دىنیتە دېتىن. ل وەلاتىن نىشكەندەنافى
و رۇوسىا و رۈزىناڭايى سىرىيا و قەھۋاس
تىزكەن دىنیتە دەر و ب پېبارى د ئەورۇپا و
دەڤەرا دەريايىا سې و ژۆرىيىا ئەفرىقيا و
تۈركى و سوورىا و عىراقى و ئىرانى و
گزىرتەيا عەرەبىيە دېبۇرت. زەقستان خود ل
رۈزەلات و ژىرىيىا ئەفرىقيا دەرباز دىكت.

(۱۲)

چرکونه؛ چلمیرك

(س) چولله‌که‌په‌رچه‌ي چيفچاف

(ع) النشاره؛ سکسكة

Phylloscopus collybita (L)

۱۱ سم درېزه، پېشچاۋ گەلەك وەكى جوونى بۇرىيە و قەى ژىك نائىنە جوداكرن. پەچەكى ژ ملى پشتى و پىيانقە ژ جوونى بۇرى ړەنگ تارىتە. بنپشتا وي كەسکەيە. بۇرىيەكا زرافەتەنگ د سەر چاۋانىدە. ژ بىنیقە تىكىدە سېپىيەكى تامزىرە. سېپىلاكا چاۋان قەھوايىيەكى تارىيە. نكل قەھوايىيەكى رەشقەيە. پى قەھوايىيەكى رەشقەنە. ل وەلاتى مە پايىز و زقستان و بەهاران ژ ئىلۇنى ھەتا دووماهىيَا نىسانى ل ناڭ داروبار و باخچە و دەغەل و قەرام و لەقەنان دئىتە دىتن. ل ئەورۇپا و حەودا دەريايىا سېپى و ژۇرىيَا رۇزئافايىا ئەفرىقيا تىزكان دئىتە دەر و جوونەك ژى ل ژۇرى و رۇزھلاتى ئەورۇپا و رۇزئافايى سىبىر يە و قەوقاس و ژۇرىيَا تۈركى و ژۇرىيَا ئىرانى تىزكان دئىتە دەر. زقستاندا خودە ل گزىرتەيىن دەريايىا سېپى و ژىرىيَا تۈركى و عىرافى و مىسىرى و ئەفرىقيا و ئىرانى و گزىرتەيىا عەردەبى و مىسىرى و سۆدانى و رۇزھلاتى ئەفرىقيا دەرباز دكت.

(۱۲)

چرکونه‌یی دارستانی

(س) چوله‌که‌ره‌چه‌ی لیپه‌واران

(ع) نقشاره الغاب

Phyloscopus sibilatrix (L)

۱۲ سم دریزه. ژ هردوو جوونین بوری
مهنگاه و چهنگین وی ژ یتن وان دریزترن.
ژ بنیشه سبیه. حمقتک و سنگ زهرفنه. ژ
ملن پشتیله که‌سکه‌کی زهرفه‌یه. ناقچا
زهون و بوریبه‌کا زهر دسر چافانزه‌یه.
چهنگ بی گیخ و قه‌هوایینه و لیفین په‌رین
وان زهرفنه. کوری قه‌هواییبه‌کا تارییه. ل
وهلاتی مه بهاران ب ریباری (و ب همتلازی)
ل ناث تعراش و ریل و دارستانین داربه‌ررو و
کازان دنیته دیتن. گله‌جال ههوا و ل
فرینن میش و موران دگرت. ل نهوروپا همتا
چیایینن نورال ل ملن روزه‌لاتی و همتا
دهریایا سپی ل ملن نشیف تیزکان دنینته
دهر. ب ریباری د ژیریبا روزه‌لاتا نهوروپا و
تورگی و ژوریبا نیرانی و عیراقی و گزیرتمیا
عمره‌بی و گزیرتمیین دهریایا سپی و نسپانیا
و ژوریبا نهفریقیا دبورت. زفستانا خوه ل
نیقه‌کا نهفریقیا دهرباز دکت.

بنه‌مala چەقچەقۆکان

هندەك بالندەيىن كوجۇچىن. نىر و مى باراپتىر و دكى ئىكىن. چاھىن وان ز يىن بالندەيىن كوجۇچىن دىتە پەز ل پېشىن. پى كورتك و زرافىچىكىن. چەنگ درېژىن. كورى بۇ درېژايىيى نافنجىيە. بۇ رېقەچۈنى لاۋازن و بۇ فەرى چەسپان و ب ھىزىن. باراپتىر ل سەر داران ب تىنى دېزىن. خوارنا وان باراپتىر مىش و مۇر و تەفنبىرلىكىن. ل جەھەكى بلند (وەكى چەقىن رۇوت و دارتىلان) داددىن و خوھ نەلھ دىكىن، گاڭا مىش و مۇرەك د بەر وانىر بۇرى ب لەز خوھ تىن وەردەكىن و دگرن و جارەكادى دزقىرنه جەھى خوھ يىن بەرلى. ھېلىنەن د ناڭ چەقانىرە يان د بەر قورمازىرە يان د كون و كەلسىن دارانىرە يان د كون و كەلسىن دىوارانىرە چى دىكىن. ھېتكىن وان پەنیپەنинە.

۱۴ سم دریزه. ژ ملن پشتیقه رپاسییمه کی قههوابییین تارییه. بانی سه ری وی هندک گیخ و راپین رهش لینه هندکجا پیشچاڑ پنیپنییه. زکن وی سپییه کی ب سمر گهوریشه یه. به رچنلکن و هردوو رهخین حهفتکن و هردوو تمنشتات هندک گیخین قههوابییین پیتی لینه. شایبر ب سمر قههوابییقه نه. سپییاتی نه ل چمنگان نه زی ل کوریبیی نینه. سپیلکا چافان قههوابییه کی تارییه. نکل و پی رهشن. ل ولاتی مه ب مشهی و ب ریباری بهاران (ژ سه ری نیسانی همتا دوماهیبا گولانی ژ ۴/۶ همتا ۵/۲۶ ژ به ری خودانی فی نقیسینیقه هاتیبه دیتن) و پاییزان (ژ نیقا ته باخی همتا دوماهیبا چربیا نیکن) ل دهشت و چیایان (باراپتر ل ناف چیایان) ب تنی ل ناف دارویار و تهراش و باغ و ریل و دارستانین داربیرو ویانده خوش دنیته دیتن. ل سمر چمهفلك و تاکین نه گله بلندین دور داران دادت و خوه ل بهر میش و مؤران قهدنووست. دادایی خوه چک و قیت دکت و چهنگان و کوریبیی گله دهمزینت. فرینا وی پیلکییه. ل سمر خانی و باغان هیلینا خوه چنی دکت. ل سیریا و قهوقاس و تورکی و روزه لاتی دهربایا سپی همتا نیرانی و نه فغانستانی تیزکان دنینته دهر. ب ریباری د نیرانی و عیراقی و گزیر تهیا عهربی و مسری و ژوربیا روزه لاتی نه فریقیا همتا تنجانیقا دهرباز دکت.

(۱)

چه قجه قوک؛ که زانوک؛ چغچغك

(س) قوله جو وقهی حال الحال

(ع) خاطف الذباب المنقط

Muscicapa striata (L)

(۲)

چهقچهقوقا بهلهك

(س) قوله جووفه

(ع) خاطف الذباب الأربع

Ficedula hypoleuca (L)

۱۳ سم درېزه. يې نېر بهاران ئەنیبا وى سپىيە و بانى سەرى و هەردووجەنگ و كورى رەشن. تىفارىزكەكا سپى ل چەنگانه. تەنشتا كوريبيا وى سپىيە. ژ بنيقە سپىيە. پاييزان وەكى يما مىنلى دىتىت و ئەنیبا وى هەر سپى دەيىنت. يما مىن قەھوايىيەكا شىلىيە و سېبىياتى ل ئەنېيى نىنە. تىفارىزكەسا سپىيە چەنگان بېتىيە. ژ بنيقە گەورەفيە. كوريبيا وى وەكى يما يې نېرە. تەنشتا ستويى گىخەكا سپى لىيە. پنىيەكەسا سپى ل راستا نىقا چەنگانه. بالندىيەكى پتە و وەكى جوونى بۈرۈيە ژ رەفتارى خودە و كوريكا خوه گەلە دلەقىنەت. باراپات ل سەر ئەمردى دچەرت و خوارنا وى مىش و مۇرن و هندهجا فىقى ژى دخوت. نىچىرەكىدا وى وەكى يما جوونى بۈرۈيە بەلى وەكى وى پاشى نىچىرەكىنى نازقىرەتەقە جەن خوه يې بەرى. ل وەلاتى مە ب رېبارى بهار و پاييزان ل دەشت (يما مىن ۲۰۰۶/۲/۲۰ ئى ژ بەرى خودانى فى نېيسىنىقە ل ئاقارى گوندى سەيزارى ژىرى د بن سىئەتلىدە هاتە دىتن) و ئافچىيان د ناڭ باغ و رېلىهوارىن نىزىكى ئاقاندە دىتىتە دىتن. ل ئەورقۇا و رۇزئنالاپىسى سىبرىيا تىزكەن دىتىتە دەر. زەستانا خوه ل ژورىبيا ئەفرىقيا و ژورىبيا رۇزئنالاپىسى ئاسيا دەرباز دكت.

۱۲ سم دریزه. پاییزان گلهک و هکی جوونی بؤرییه و ب زهمههت ژیک بینه ناسین. بهاران یی نیز تۆکهکا سپی ل ستوبی ورها تیی ۴، د چهونی قهوقاسیده (*M.a.semitorquata*), تۆکا زیگوتی ز تەنشتین ستوبی نابورت، و سپبیاتی ل نەنیین و چەنگان زېدە دبت. بىپشت راساسییه کی سپیقەیه. و هکی دی ز ملن پشتنیقە رەشە و ز بئیقە سپییه. پاییزان جەھین رەش ز لهشی وی پت ب سەر قەھوایقە دچن. تۆکا سپبیبا ل ستوبی ورها تی بەرزە دبت، و پانافا سپبیاتیین ل چەنگان و نەنیین کیمتر لى دئیت. يا مى ز ملن پشتنیقە ز مییا جوونی بؤری پت راساسییه و شووننتۆکهکا سپی ل ستوبی وی دیارە، و گیخەکا سپبیبا دیار ل چەنگانە. سپیلکا چافان قەھوایقە کی تارییه. نكل و پى رەشن. ژ رەفتارانقە و هکی جوونی بؤرییه. بهاران (ناداری و نیسانی) و پاییزان (ژ نیشا تمباخی هەتا دووماهییا ئیلوئى) ب رېبارى د وەلاتى مەرە دبورت. ل نیشك و ژیریبا رۇزھلاتا نەھورقا و قەھوایس و تورگى و يەونان و ئیرانى و فلستانى و دەھمەرا دەريایا قەمزۇين تىزگان دئینتە دەر. زفستانا خوه ل ئەھرىقىيا و دەھمەرا كەندافى دەرباز دكت.

(۲)

بەلاکىتك؛ گومگومى؛ چەقچەقۇكى بەلهكى بنپاتك سپى

(س) قولەجووچەي نىۋچاوان سپى

(ع) خاطف الذباب الطوق

Ficedula albicollis (L)

(٤)

- چەقچەقۆکا بەرسۆرک
(س) فولەجووھەی سینگ سوور
(ع) خاطف الذباب أحمر الصدر
Ficedula parva (L)

۱۲ سم دریزه. ژەھى چەقچەقۆکان بچووكتە.
پىشچاۋ وەكى بەرسۆركىيە (*Erythacus rubecula*).
يى نىئر ژ ملى پشتىقە رىسىيەكى ب سەر قەھوايىقەيە
و نەمۇنەنگە ل بانى سەرى و ئالەكان و تەنشتىن
ستويى تارىت لى دىنلىت. ھانەكا سۈرنارنجى
ھەمى دەمان ل نەرزىنكىيە ھەتا سەرى
بەرچىلەكىن دېت. و ژ بىنېقە ل راستا بىن سنگى و
بەرچىلەكىن و ھەردۇو تەنشتان، سېپىيەكى گەورەقەيە،
کورىيىا وى رەشە و دۇرانىيىن وى سېپىنە، دادايى كورىيىا
خوھ قىت دەكت و دەلمقىنت و چەنگىن خوھ شۇر دەكت.
يا مىن ژ ملى پشتىقە قەھوايىقە. حەفتىك و بەرچىلەك
گەورەكى ب سەر قەھوايىقەنە، نېقەكا زكى سېپىيە،
کورىيىا وى د بن بىنپىشتىدە وەكى يا يى نىئر سېپىيە.
سېپىكاكا چاقان قەھوايىقەكى تارىيە. نكل قەھوايىقە.
پى قەھوايىقەكى تارىينە. بالندەيەكى گەلهك ھشىارە
و خوھ گەله د ناڭ چەقلەك و بەلگىن دارانىرە
قەدشىرت. بەھار و پايىزان ب رېبارى و ب قەمتلازى د
وەلاتى مەرە دېزىرت (۲۰۰۶/۲/۱۱) ناقارى
خرابەگوندى بەدلەيا و خرابەگوندى ماۋانى ل دەشتا
دوبانى ژ بەرئ خودانى في نېسىنىقە ھاتىدەيتن). د
ناڭ زەھى و رېلەواراندە دىئىتە دېتن. ل ھندهك جەنин
رۆزھلاتى نەورۇپا و رۇوسىيا و دەريايىا پەش و
قەوقاس و دەريايىا قەزوين تىئىكەن دەنلىتە دەر (دەمى
ھىكىرنى و تىئىكەننە دەر ئۆشەگىر دېت).

بنه‌مالا برابه‌یتکان

ژ سه‌روبه‌ری په‌رانقه و هکی سفیانکانه، لی‌به‌لی نکلی وان و رهفتاری وان ژ یئن وان جودایه. نییر و می‌وهکی نیکن. نکلی وان زراف و سه‌رتیزه. ریقه‌چونا وان تایبته. کوری و چه‌نگین خوه دهه‌ژینن. خودش دفرن، به‌لی نیزیک داددن. کیم خوه دیار دکن. باراپتر ل سه‌ر نه‌ردی دچه‌رن و خوارنا وان دان و فیقی و میش و میش و میش و کرمکن. هیلینان ل سه‌ر تراش و چه‌قین داران بین نزم و تیکره و د ناف به‌رانره چن دکن.

(١)

برابه‌یتک

(س) سه‌عوه‌ی لیره‌واران

(ع) عصفور الشوك

Prunella modularis (L)

۱۴,۵ سم دریزه. پشت و چمنگ قه‌هوایینه گیخین رهش لینه. سمر پسasییه و بانی سمری ب سمر قه‌هواییقه‌یه، هندهک گیخین زرافین رهش لینه. گوهک و نالهک رهشنه و راچین سپی لینه. شاپه‌ر قه‌هواییبه‌کی رهشنه. هندهک پنیپین سپی ل رهخن چمنگمه‌شیرانه گیخه‌کا سپیبا پنیپنی ل چمنگان پیک دئین. په‌رین کوریبین قه‌هواییبه‌کی تارینه و لیفین وان قه‌کرینه. حمه‌فتک و سنگ پسasینه و پیله‌کا پیتیبا قه‌هوایی ل لیفین په‌رین سنگینه. زک پسasییه‌کی سپیقه‌یه و ته‌نشتان گیخین قه‌هوایی و رهشنه لینه. یا می‌سنگی وی د نافبه‌را پسasی و قه‌هواییده و پتر ب سمر قه‌هواییقه‌یه. سپیلاکا چافان قه‌هواییمه‌کی تارییه. نکل زراذ و قه‌هواییمه‌کی رهشنه‌یه. پی‌قه‌هواییمه‌کی ب سمر سوژره‌کریقه‌نه. ل و‌لاتی مه ڙ نیفا چربیا دویی همتا نیفا ٺادری و دهرنگتر ڙی ب تنی ل سمر ئه‌ردی (ل چه‌ری) یان د ناف گل و گیایی و چه‌قین دوریبانه دئیته دیتن. دهمی دفتر ڙی دوور ناجت نیزیک داددت، و ل دادانی چمنگین خوه لیک ددت و هندی ریقه دجت دی بیزی پنپلؤکین وی ل دوو ناچن. د ناف په‌ریزین و تم‌راشاندہ هیلینا خوه چن دکت. ل قه‌وقاس و ده‌فرهدا ده‌ریایا قه‌زوین و ڙوریبا رُوژه‌لاتی تورکی (کورستانی) و ڙوریبا رُوژنافایا نیرانی (کورستانی) تیزکان دئینته ده. زفستانان ل عیراھنی و ڙیریبا رُوژنافایا نیرانی دئیته دیتن.

۱۶ سم دریزه. ژ جوونی بؤری مهزنت و
رەنگ فەکریتە. سەر و بەرچىلۇك و زىك و
بىنۇك پەسائىنە. پشت رېساسىيەكى پىنپىنىيە،
پىنپىن بىندەقى و قەھوايىبىن فەڭلىرى لىئىنە.
چەنگ قەھوايىبىيەكى تارىنە و دو گىخىن
سېي يىنن نەلىكدىايى لىئىنە. لېقىن مل و
ناۋپەرەن قەممەرن. كورى قەھوايىبىيەكى
تارىيە و سەرئ وئى سېيغەيە. ئەمرىزنىك و
حەفتىك سېيىنە و پىنپىن ۋەشىن ھوورك
لىئىنە. پەرىن تەنستان سۈرئارجىنە و لېقىن
وان سېيىنە. كورىقەشىرا بىن قەھوايىبىيە
رەخىن وئى سېيىنە. سېپىلكا چاقان قەھوايىبىيە.
نكلى سەرى رەشقەيە و يىن بىن زەرقەيە. بىن
قەھوايىبىيەكى فەڭرىيىن ب سەر سۈرۈقەنە. ل
وەلاتى مە زەستانا ل بەرىنى و بىاكىن
چىايان، ل دۆل و راستگەھىيان دىئىتە دىتىن.
د ناڭ گل و گىايى و د كونەكمەفرانىرە هىلىبا
خود جىن دكت. ل توركى و قەۋاپس و دەقەردا
دەريايىا ھەمزۆين و ڙۈرۈپا ئىرانى تىئىكان
دىئىتە دەر. زەستانا ل چىايان زاڭرۇس و
ڙۈرۈپا عىراھى (كوردستانى) دىئىتە دىتىن.

(٢)

برابەيتىكى مەزن

(س) سەعوهى كىيوي

(ع) عصفور الشوك الجبلي الكبير

Prunella collaris (L)

بنه‌مالا بالا فیکان

هندەك چووچكىن كەلواش زراف
و بچووكن، باراپت داددنه سەر ئەردى.
نكلى وان زرافىچك و تىزە. چەنگ
درىز و تىزەن. كورى زراف و درىزەن.
پىباسكى وان زراف و درىزە. كوريكا خوه
بۇ سەلال و خوارى دەھەزىن.
رېقەچۇنا وان ب سەر پېيەزكىفە
دەت. خوارنا وان باراپت مىش و مۇرن
و هندەجا فيقى ژى دخون. ھىلىنىن
خوه ل سەر ئاخى يان د كەلش و
خرابەيانرە يان د دارانرە چى دىن.
ھىكىن وان پنىپىنىنە.

۱۶ سم دریزه. یعنی نیر زفستانان نهندیبا وی سپبیه و سپبیاتیبا وی ههتا ئاللهک و گوهکان و حمهفتکی دەت. کولۇغانكا سەری و پاتك رەشن. پشت پساسیبیه. بىنېش پساسیبیه کى رەشقەبیه و كوريقەشىرلا سەری رەشقەبیه. شاپەر و نافپەر و چەنگەشىرلىن سەری رەشقەگى پساسینە و لىقىن چەنگەشىران سپبینە. كورى رەشە و هەردەو پەرىن نىقىن، لىقىن وان سپبینە، و هەردەووكىن تەنستان پىكىھ سپبینە. ژ بىنېقە سپبیه و تەنگەما رەش ل سنگى وەراتىبىه. بىنچەنگ سپبینە. يا مىن وەكى يىن نىرە بەس نهندیبا وی پساسیبیه و رەشاتىبا تەنگا سنگى پىتىبىه و ستو سپبىقەبىه. دەمن تىئۆكتىيانەدەر ئەرزنك و حمهفتکا نىر و مىيىان رەش دېت. سپبىلەك چافان قەھواپىبىه کى تارىبىه. نكل و پى رەشن. ل وەلاتى مە (جوونى ناخقىتن ل سەر) ژ دووماهىبىا نىلۇنى هەتا دووماهىبىا نىسانى (۲۰۰۵/۴/۲۵) ل دەشتى ژ بەرلى خودانى ۋى نېمىسىنىقە هاتىبىه دېتن) هەردەم (ل گوند و بازىرلان) ل سەر لىقىا جۆك و دەراڭ و چەم و رۇباران و ل جەھىن نافزە دېتىتە دېتن و هەر ژ بەرلى دېتىزنى بالاقيك يان زىچبالاقيك. چەند جوونەكىن دى ژى ل كوردستانى هاتىنە دېتن و جوونەك ژى ل كوردستانى ل ناڭ چىایان و نىزىكى بەرافان د كونەكەندالانرە ھېلىينا خوھ چى دكت و تىئۆكان دېنتە دەر. ل ئەورۇپا و تۈركى و سووريا و كوردستانى (ل چىايىن ئەفراز و ژۇرى) تىئۆكان دېنتە دەر. زفستاناخوھ ل ژىرىپىا ئەورۇپا هەتا نىقەكى نەفرىقىا و گزىرتەيا عمرەبى و ژىرىپىا نىرانى دەرباز دكت.

(۱)

بالاقيك؛ زىچبالاقيك

(س) بەرگاولىكە بەلەك

(ع) الذعرة البيضاء

Motacilla alba (L)

(۲)

دووغله‌رزنک؛ دووشه‌رزنک

(س) به‌رگاویلکه‌ی بوئر

(ع) الذرة الرمادية

Motacilla cinerea (L)

۱۸ سم دریزه. زفستانان ژ ملى پشتیقه پراساسییه‌کی ب سهر شینیقه‌یه و بنپشت زهره. بورییه‌کا زهرقه و دریز د سهر چاقانه‌دیه. ته‌رزنک و حمه‌فتک سپیشه‌نه و سنگ هافینان زهره و زفستانان سپیشه‌یه. ژ بنیقه زهرقه‌یه، و زهراتیبا یا من کیمتره ژ یا یس نیر. بنجه‌نگ زهره‌کی ب سهر که‌سکیشه‌نه. کوری دریز و رشه و په‌ری تمنشتا کوریبین سپیبه و هه‌ردووکین ب ردهخه پچه‌کا سپیباتیین تیده‌یه. دهمی تیزکنینانه‌دھری ته‌رزنک و حمه‌فتک ل دھه یس نیر رهشن و ل دھه یا من به‌له‌کن. تیزک ودکی یس نیره پشتا وی قه‌هواییه‌کی ب سهر پراساسیقه‌یه و به‌رذک سپیشه‌یه، زفستانان سنگی وی قه‌ممرقه‌یه نه زهر. سپیلکا چافان قه‌هواییه‌کی تارییه. نکل پراساسییه‌کی تارییه. پی رهنگ گوشتینن. ل وهلاتی مه ژ نیقا تمباخی هه‌تا نیقا گولانی ب همتلازی کتکته و دهمی بینچه‌دانی رهف رهف ل سهر لیقا ناف و دهرا و جوک و جوکباران دنیته دیتن و هنده‌جا بؤ خوارنا میش و مژران همستا زهفییان ژی دکت. د کونه‌دیوار و که‌ندال‌تائافنره هیلینا خوه چی دکت. دور نینه ل دھه مه (ل ناف چیایان ب تایبه‌تی) ل گه‌لیبین ب ناف تیزکان ژی بینته دهر. ل نه‌ورقها و ژوریبا روزنایاها نه‌فریقيا و گزیرت‌هیبن دهريایا سپی و رووسیا و ترکستانی و قه‌وقاس و نیرانی هه‌تا چیایین هه‌مه‌لایا تیزکان دنیته دهر. زفستانا خوه ل نه‌فریقيا و مسری و گزیرته‌یا عمره‌بی و عیراچی دهرباز دکت.

(۲)

۱۶,۵ سم دریزه. یعنی نیر سه ری وی ژ کولوؤفانکی هم تا بن چافان رشه. بن بوربیه. پشت خود لیکییه کی ب سمر که سکیفه یه (ب تیز کیتی پشتا نیر و مینیان ھمه هاوایییه کی فه کریه) . شمرزنک و حمفتک و سنگ و زک و بنزک پیکفه زدن. یا من ژ رنگیفه ژ یعنی نیر فه کریه و ره شاتیبا سه ری وی پیتیزه و پشتا وی خود لیکییه کی ب سمر فه هاواییفه یه، تامدایییه ب که سکی، و زدراتیبا بنزکی فه کریزه و شمرزنک و حمفتک ب سمر سپیفه نه. په رین تمنشتا کوربیی گله سپینه. چه نگ (ل ده نیر و مینیان) فه هاوایییه کی ره شفه نه و په رین سپی د نافده نه. سپیلکا چافان فه هاوایییه کی ره شفه یه. نکل و پس ره شن. کوری دریز و رشه و ژ یا جوونین بوری کور تره، په رین تمنشتا وی سپینه. ل و هلاتی مه بهاران (ناداری و نیسانی) و پاییزان (ژ نیشا ته باخی و پیده هم تا دووماهییا چریبا نیکی) ب ریباری همردهم ره ف ره ف نیزیکی نافان ل سمر لیشا گمر و گولان ول میرگ و شیلان و د ناف ته رش و که والیده ل چه ری دنیته دیتن و ژ ب مر هندی دبیزنی کاچه رینک. ل سمر نمردی هیلیان چن دکت. گله ک جوون ژی ب ریباری د و هلاتی مه ره دب و رن. جوونه ک ژی ل بولقان و نوکرانیبا و تورکی هم تا په رافین ده ریاها قه زوین و نیرانی و ژوربیا نه فغانستانی تیز کان دنیته ده و جوونه ک ژی ل گله ک جهان ژ نه و ره پا هم تا ب مر ب نیبین چیایین نورال .. و جوونی سه رز هر (Motacilla flava lutea) ل ژوربیا ره زه لاتی دووسیا هم تا ده فمرا قه زوین تیز کان دنیته ده. زفستان خوه ل ره زه لاتی نه فریقیا و ژوربیا ره زنایی هندستانی ده ریاز دکت.

گاچه رینک؛ دو و قز دلینک

(س) به رگا ویلکه ی زرد

(ع) الذعرة الصفراء

Motacilla flava (L)

(٤)

بالافيکا سه‌رzedr

(س) بهرگاویلکه‌ی سه‌رzedr

(ع) الذعرة الصفراء الرأس

Motacilla citreola (L)

۱۷ سم دریزه. بین نیتر سمر و نه‌رزنک و سنگ و زک زهرزمن، پشتپاتکا وی گیخه‌کا تاری ژ دووماهیبا پاتکی پنده دنیت. پشت پسasییه‌کی تاریبیه. کوری رهش و ته‌نشتین وی سپینه. چهنگ رهش و دووماهیبا چهنگ‌فمشیر و نافپهرا (ل دهه نیتر و میان) گلهک سپیباتی لیبه، نهه سپیباتیبیه وکی گیخین سپیباتین ناشکهرا ل چهنگان دیار دکت. یا می ژ ملن پشتیقه تامدایبیه ب قهه‌هایی، بوریمه‌کا زهرا دریز د سمر چافانریه و نهنه زهرا، زستانان ته‌نگه‌کا رهش ل سمری به‌رجیلکیه، پیشچاوه وکی بالافیکی دیار دکت. ب تیزکینه ډنگ فهکریته ژ بین تهکووز، به‌رزک سپیقه‌یه و پشت پسasییه. ل گورستانی ب پیماری و ب قه‌تلایی ل سمر لیقا گهر و گولان و جارنا وکی گاجه‌رینکی د ناٹ تهرش و که‌والیده ل چهری کتکه بهاران (شاداری و نیسانی ۲۰۰۵/۲/۲۶ ل په‌ری گوندی گرگه‌وری ل دهشتا دوبانی ل دهقهرا سیمیلی دوجا و د ههیقا چارده ۲۰۰۶ ئی جارهکی ل نافاری گوندی سهیزاری هاته دیتن) ل دهقه‌رین به‌ردایی و دهشت دنیته دیتن. ل ژوریبا رؤزه‌لاتا پووسیا و سیریا تیزکان دنیته دهرا. زستانان خوه ل هندستانی و هندستانی چینی دهرباز دکت.

١٧ سم دریزه. ڙ ملن پشتیفه گهوردکی
ب سهر زهريقه یه. کولوفانکا سهری گیخین
رهشین زراف و پیتن لیته. بوريمه کا پانا
سپیقه د سمر چافانزه یه. ڙ بنیقه سپیقه یه،
يان گهوردکی فهکریبین ساده و باراپت بس
پنیکه (ب تیزکین سمر و پشت و سنگ
را فرافن). سپیلکا چافان فههوابیبیه کی
تاریبه. نکل فههوابیبیه. پئی دریز و زهرفنه.
ڙ چووچکین دهستیبه، باراپت خوه ددته
ٺاردين بهيار و کوريکا خوه بؤ سمری و بش
دلہقینت، نه ماže دهمنی ههست ب ترسن
دکت. ل ودلاتن مه ب ریباری بهاران
(نیسانی و گولانی ڙ ٤/١٥ همتا ٥/١٥ هاتیبه
دیتن) و پاییزان (ڙ دووماهیبیا تمباخن و
نیلوونی همتا دووماهیبیا چربیا نیکن، ٢٢/١٠
ڙی هاتیبه دیتن) ل بهيار و خیزگهه و
زهڻی و زاران دنیته دیتن. د بن گل
و گیاپیقه، ل ٺاردي فهدر و فهشارتی هیلینا
خوه چئ دکت. ل ههمی ئهوروپا و ڙوریبیا
پروٹاناپایا ئهفریقيا و ڙیریبیا پروٹھلاتا پروسپیا
و ئهمرمنستانی و تورکی و فلستینی و ڙوریبیا
ئیرانی همتا نیشه کا ناسیا تیزکان دنیته
ددر. زفستانان ل ههمی ئهفریقيا و گزیرته یا
عهربی و ڙیریبیا نیرانی و ڙیریبیا عیراقی ههیه.

(٥) بالاقيگهورکا دهشتی
(س) باريکه
(ع) أبو تمرة الصحراء
Anthus campestris (L)

(٦)

بالاچیگهورکا داروباران

(س) باریکه‌ی داری

(ع) ابو تمراة الاشجار

Anthus trivialis (L)

۱۵ سم دریزه. ژ مائی پشتیقه قههوابیبیه‌کی زهیتوونیبیئن گیخداره ب گیخین بندهقی. حمهتك و سنگ گهوره‌کی زهرفنه و رافین رهش ل سنگینه. پینباسک و پی رهنج گوشتین و پینپانیک کورتن. بوریبیه‌کا زمرا پیتی د سه‌ر چاهازدیه. لیشین چهنگه‌شیران قههوابیبیه‌کی فهکرینه. زک سپیبه. تهنشت گیخدارن. په‌پین تهنشتا کوریبین گله سپیياتی تندیه. سپیلاکا چاهاز قههوابیبیه‌کی رهشه‌هیه. نکل قههوابیبیه‌کی تاریبیه و ستورتره ژ پی جوونین دیتر. خوارنا وی بارابز میش و مؤزن و کیمجا فیقیبه. فرینا وی پیلکیبیه‌کا بی سه‌روبهره. بهاران (ناداری همتا نیسانی) و پاییزان (ژ دووماهیبا تمباخی همتا سه‌ری چریبا دوین) ب ریباری قهستا وهلاتی مه دکت و گله نامینت. ل شیل و میرگین ب ناف و نافزهین نیزیکی تراش و داروباران (ول سه‌ر داروباران دادایی) و گله‌جا تیکلی گاچه‌رینکان و د ناف په‌زیده ل چه‌ری، دنیته دیتن. د ناف گل و گیاییده هیلینا خوه چن دکت. ل پرانیبا نهوروپا همتا نیشه‌کا سیریبا و ژوریبا تورکی و قه‌وقاس و ژوریبا شرانی تیزکان دنیته دهر. زفستانا خوه ل نیشه‌کا نه‌فریقیا و ژوریبا روزنافایا هندستانی و ژیریبا روزنافایا ناسیا دهرباز دکت.

۱۵ سم دریزه. پشت و بنپشت قههواييمه کي فهكرى و گيخدارن ب گيخ و راپقين رهشين پان. ليقين چهنگفهشيران قههواييمه کي فهكرىنه. حمهتك سبييه و بهاران (دهن كوركبوون) حمهتك و سنگ و ئالەك سۈرەت دىن. سنگ گيخداره ب گيختىن رەش و نەڭ گىخە هەتا تەنشتەن دچن. زك سبييه. پەرىن تەنشتە كورييى سبيينه. تىزك وەكى ياتەكۈوزە. سېپىلە چافان قههواييمه کي تارييە. نكل قههواييمه کي تارييە. پى رەنگ گۇشتىنە کي فهكرىنه. ل وەلاتى مە بهاران (ئادار و نيسانى، ۲۰۰۶/۴/۱ ل شىلا سەيزارى ژىرى ل دەشتى د بىن سىمەلىيەدە ژ بەرى خودانى قىنىشىسىنىقە هاتە دىتن) و پايىزان (ژ دووماهىيىا تەباخى هەتا سەرى چىرييىا ئىكىن) ب رېبارى ل زەقى و ئەردىن بەردايى و مېرگىن ئافزە و شەدار و ل بەر لىقا گەپ و گۆلان دەنئە دىتن. ل ژۇرىيىا ئەورۇپا و ئاسيا تىزكەن دەنئە دەر. زەستاناخوھ ل ژۇرىيىا ئەفرىقيا و ژىرىيىا ئاسيا دەرباز دەكت.

بالافىگەوركا حەفتىكسۇر
(س) بارىكەى ملسۇر
(ع) أبو تمراة الحمر الزور
Anthus cervinus (L)

(۸)

بالافیگهورکا ناف و دهراهان

(س) باریکه‌ی ثاوی

(ع) أبو تمرة الماء

Anthus spinoletta (L)

۱۶ سم دریزه. ژ ملى پشتیله قمهواییمه کی گیخداره ب گیخین قهمهه. بوریمه کا سپی د سمر چافانرده ههتا پاتکی دچت. پهربی تمنشتا کوریبی سپیمه و پی پشتی وی رهخن وی سپیمه. تهرزنک و حمهفتک سپینه و سنگی و تمنشتان پنییین قمهوایی لینه. زک سپیمه. تیزک ودکی یا تهکووزه. سپیلکا چافان قمهواییمه کا رهشقه‌یه. نکل و پی رهندگ خوهلیکینه. قهستا میرگین تافزه و نهردین نیزیکی تافان دکت. ل وهلاقی مه ژ چربیا نیکی ههتا سمرئ گولانی ب قهتلازی و بهار و پاییزان ب رقبباری و زیدهتر ل بهر لیقا ناف و دهراه و گمیر و گولان دنیته دیتن. ل ناف چیایان د که‌لشین بهرانرده هیلینا خوه چن دکت. ل دهقمرین چیایی ژ نیرانی و قهوقاس تیزکان دنینته دمر و زفستانان قهستا روزه‌لاتسی گزیرته‌یا عهره‌ی و عیراقی و فلستین و سینایی و مسری دکت.

(۱۴,۵) سم دریزه. پشت و بنپشت قهههایی‌کی ب سهر زدیتوونیقه‌یه و گیخداره ب گیخ و راپین رهشین پان. لیقین چمنگله‌شیران قهههایی‌کی فهکرینه. نهرزنک و حمه‌فتک سپینه. سنگ گیخداره ب گیخین رهش و نمه‌گیخه ههتا تهنشتان دچن. زک سببیه. پمرین تهنشتا کوربین سپینه. سپیلکا چافان قهههایی‌کی تاربیه. نکل قهههاییه. پن قهههایی‌کی فهکرینه و نینوکا پشتپانیکا وئی دریزه. کیمداد دادته سمر داروباران و فرینا وئی پیلکییه و نه ریک و بیکه. زفستانان ژ نیقا چربیبا نیکن پنده و ههتا نیقا ناداری ب قههتلازی ل و هلاتی مه ل زده‌ی و نهدین بهردایی و میرگین نافزه و شهدار و ل بهر لیقا گم و گولان دنینه دیتن. ل سهر نهدی هیلینی چن دکت. ژ نهورؤبا ههتا ٻڙنافایا سیبریا و ترکستانی تیزکان دنینه دهر. زفستانا خوده ل قههوقاس و سورکی و عیاقن و نیرانن و ڙوربیا ٺهفریقيا دهرباز دکت.

(۹)

بالافیگهورکا میرگان

(س) باریکه‌ی میرگان

(ع) أبو تمرة الغيط

Anthus pratensis (L)

بنه‌مالا گابله‌کان

هندهک بالندیهین که‌لواش نافنجی و سه‌هزنن. نیز و می باراپت و هکی نیکن. نکلی وان و هکی یی سفیانکانه و ژی وان مه‌زنر و هبهه‌تره و سه‌ری و تیز و خواره. لغافوکین وان ب موونه. پیباسکن وان کورته. پی ب هیزن. پهنج تیزن. چمنگ کورت و خرن ل دهه یین خوه‌جه و دریز و سه‌رتیزن ل دهه یین مشهخت. کوری دریزن. ل سه‌ر په‌زان و جهین بلند داددن و خوه ل بهر نیچیران فه‌دگرن. خوارنا وان میش و مور وکولی و مارگویسه و تیره‌مار و مشکن وهنده‌جا ب سه‌ر بالندیهین بچووکده دگرن و دخون. نیچیرا خوه د زری و ستری و کله‌مان ددهین یان تیره دکن و دخون. ب تئن دزین. هینلینان د ناف چه‌قین دارین بلندپه یان د ناف تراشانره چن دکن.

٢٥ سم دریزه. ژ همی گابله‌کان دریزتره. نهنى و سهر و پشت پساسيييه‌کي فهكرىنه و چەنگ پەشن و پىبييە‌كا سېلى ل چەنگانه. بىنچەنگ سېيىھەنە. گىخەكى رەش ژ بىنلىكى دەست پى دكت (ل دەش جوونەكى ب زرافى ژ نەنپىيىن دەست پى دكت) ھەردوو چاۋ و گوهكان دىگرت و دېۋىرت ھەتا دىگەھەتە لېقا پاتكى (نانكى چافىين وي د ناڭ گىخەكى رەشا پاندەنە). بورىيەكى سېيىبا پىتى و زرافى (ژ نەنپىيىن دەست پى دكت) د سەر چاۋانزىدە ھەتا دىگەھەتە پاتكى. كورى درىز و پەشە و پەرى تەننىشتا وئى باراپت ژى سېيىھە. نەرزىنک و ستو و حەفتىك و بەرچىلک و زك و بىنرۇك سېيىھە‌كى ب سەر پساسييە‌کي فهكرىقەنە. نكل پساسييە يان رەشە. سېيىلەكى چاۋان قەھوايىيە‌كى تارىيە. پى رەشن. ب تىزكىن قەھوايىيە‌كى ب سەر پساسييە‌كى و سىنگى وي تەزى گىخ و پىنинە. خود ل بەر مىش و مۇران يان مارگۇسىھيان قەدگرت. ھەندەجا ب سەر تىزكىن چووجۇچاندە دىگرت و سەرئى وان ب نكل دېھقىنت و مەزىيىن وان دخوت و كەلمەخى وان دەھىلت ژ بەر ھندى چووجۇچ ژى دىرسن و قەھى خوھ نىزىزىك ناكن. ل وەلاتى مە ب پېبارى بهار و پاييزان ل سەر دارتىل و پەۋانان يان ل سەر سىرى و باخۇخ و كىفاران، ل نەردىن راستىگەھى و بەردايى و ھەندەجا ل بەر لېقا رېلەوار و پەزان دىئىتە دىئىن. ل ژىرييە نىرانى و سوورىا و ژىرييە فلسطينى و سىنایى و ل ھەندەك وەلاتىن گزىرەتەيا عەردى، ھەرو دسا ل پەراشى نەھرىقى ژ دەريايىا سۆر ژ سۆدانى ھەتا سۆمال خوھجەه.

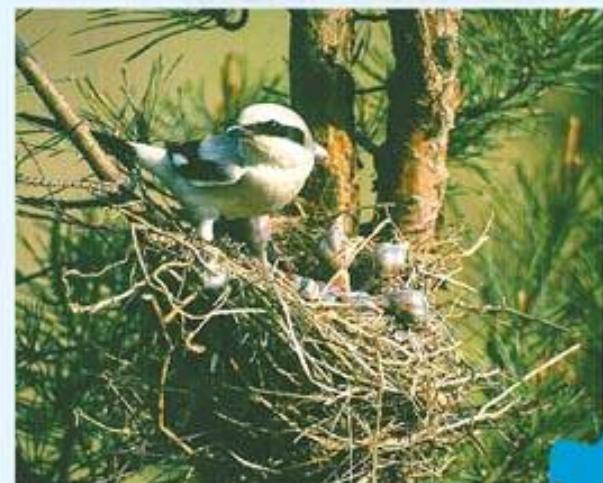
(١)

گاسپە؛ نكلكۈرە

(س) پەربەلەكەي بۇرى گەورە

(ع) الصرد الرمادي الكبير

Lanius excubitor (L)

(۲)

جانتهك؛ جهنتهك؛ چافرهشك؛ كمهگوشك

(س) پهربهله‌كه‌ي بورى بچووك

(ع) الصرد الرمادي الاصغر

Lanius minor (L)

٢٠ سم دريئه. ڙ سهروبهرئ خوهفه ودکي جوونئ بوريبيه، کوريبيا وي پچهکي کورتنه. گيشهکا رهشا پان ڙ نهنيبي دهست پئن دكت و چافه ڙي د نافدهنه (ل دهه يا مئ زرافه و ل دهه تيزکي نينه)، و همتا گوهکان دچت و ودکي يا جوونئ بوري چو گيختين سپي د سهربه نين. پنيبيهکا سپي (ڙ يا جوونئ بوري مهزنتر) ل چهنگانه. کوري رهشه و همردوو تمنشتین وئ سپينه. ثمرزنك و حمهتك و ستو و بهرچيلك و زک و بنزك سپيبهکي ب سمر راساسيبيهکي فهکريشهنه و سنگ و تمنشت ب پيلهکا سورشهکر تامديينه. پئن تيزک توكا رهش ل نهنيبي نينه و هندهك گيختين پئتي و زرافه ل ملئ پشتني و بنپشتنيه. سپيلکا چافان فمههوابيبيهکي تاريبيه. نكل هوتهستوور و رهشه. پئن پشن. ل وہلاتي مه ب رېباري، بهاران (ڙ دووماهبيا ثاداري همتا همتا دووماهبيا گولاني) و پاييزان (ڙ نيقا تمباخني دهه دووماهبيا نيلوني) د ناف زهقييان و ل بمر ليقا رېکان دئيته ديتن. دوور نينه ل هندهك دهقهريين چيابي پئن ڙورى تيزکان ڙي بيته دهه. ل سمر دارين بلند هيئلينا خوه چي دكت. ل نيقهک و ڙيربيا ئهورقها و رېزناهايى سيربيا و توركى و ئيرانى و رېزناهايى تركستانى تيزکان دئيته دهه. زفستانا خوه ل نيقهکا ئهفرقيا دهرباز دكت.

۱۶ سم دریزه. یعنی نیز بانی سهرئ وی و پاتک سورقه مهمن. تؤکمه کا رهش ل نهنه بین و هرهاتیبه و همردوو چافان و گوهکان دگرت و دجت هم تا دگه هته پشتا وی یا رهش. جه نگ و پشت رهشن. مل و بنپشت و چنهنگمه شیرین سه روی و بین شاپه ران سپینه و ل فرینی پتر دیار دکن. کوری رهشه و بنی وی (بوز نافده) و تم نشتنین په پین وی سپینه. نه رزنک و حمه تک و ستو و به رچیلک و زک و بنزک سپینه. یا من ره نگ پیتیزه ژ یعنی نیز و پشتا وی قه هواییه. نه نیبا وی هنده جا ره شاتی تیده نینه. تیزک و هکی یا میه و له شنی وی همه می را فرا فه. سپیلا کا چافان قه هواییه کی تارییه. نکل ره شه کی شینقه یه. پس رهشن. ل وه لاتی مه بار اپت ب ریباری بهاران (ژ ناداری هم تا سه روی گولانی) و پاییزان (ژ ته باخی هم تا سه روی چربیا نیکن) د ناف بیستانان و نه ردن بیه ره دایی و ب تم راشد (ل راستگه هی و چیايان) خوش دئیته دیتن و ل ناف چیايان زوری تیزکان ژ دئینته دهر. ل سه ر داران هیلینا خوه چن دکت. خوارنا وی و هکی یا جو ونین بوزی میش و موز و کولی و مارگویسه و تیره مار و مشکن. ل سووریا و فلستینی و ژیریبا روزه لاتا تورکی و ژوریبا عیراقی (کور دستانی) و چیايان زاگرفس ل ژیریبا نیرانی تیزکان دئینته دهر. رفستانا خوه ل ژیریبا سودان و حمه بشه و سومال و کینیا و نوگمندا دهرباز دکت.

(۲)

سه رسور؛ گاسورد

(س) په ریبه له که هی سه ر شی

(ع) ال صرد المحم المقرنة

Lanius senator (L)

(٤)

گابهلهك

(س) پهپلهکه‌ي قهشان

(ع) الصرد المقنع

Lanius nubicus (L)

١٧ سم دریزه. ژ جوونین بؤری بچووکتە. ژ ملى پشتىقە بەلەكە (پەش و سېبىيە) و هەردۇو تەنلىشت سۈرقەمەرن. يى نىر ئەنى و بورى و مل سېبىنە. چەنگ و كورى و پاشت پەشن و پەرىن تەنلىشتا كورىيىن (يى ئىتكى و يى دويى) گەلە سېبىياتى تىدەيە. گىخەكا پەش ژ بىن نكلى ل سەمتا چافان (چاۋ ئى ب يەر دەكەفن) دجته پاتكى. دووماهىيىا ناڭپەران پەچەكى سېبىيە. ئەرزىنک و حەفتىك و ستو و زك و بنزك سېبىنە و سنگ و هەردۇو تەنلىشت سۈرقەمەرفەنە. يَا مىن فەكريتە ژ يى نىر، و پەشاتىيىا پاشتا وى ب سەر پەساسىيىەكى تارىيەيە. سېبىلاكا چافان قەھوايىيەكى تارىيە. نكل و بىن پەشن. نە وەكى جوونين بؤرى دېھ و كىيم ل سەر جەھىن بلند داددت و ژ جوونين بؤرى پەز خوھ قەدشىرت. خوارنا وى باراپتە مىش و مۇرن. ل وەلاتى مە ب رېبارى و ب قەتلازى بەهاران (ژ سەرئى نىسانى ھەتاكى ئىشانى) و پاييزان (ژ دووماهىيىا تەباخى ھەتاكى دووماهىيىا ئىلۇنى) د ناڭ بىستان و دارستانىن نەگەلە تىرداردە دىنیتە دىتن. دوور نىنە ل چىايىن ژۆرى تىزكەن ژى بىنتە دەر. ل سەر دارىن بلند ھەيلينا خوھ چى دكت. ل بولقان و تۈركى و سوورىا و فلستىنە و ژىرىيىا رۆزئنافايىا ئىرانى تىزكەن دىنیتە دەر. زەقستاندا خوھ ل ژىرىيىا گۈزىتمەيا عەردىيى و مىرى و سۇدانى و حەبەشە و سۇمال دەرباز دكت.

Copyright A. Alsafran ©2001

۱۸ سم دریزه. یعنی نیز سهر و بنپشت و چمنگله شیرین سهری پسasییه کی ب سهر شینیشه نه، و پشت و مل و لیفین چمنگله شیران و نافپم فهمه ن. شاپه رهه هاوایییه کی رهشنه و بنی وان سبییه. گیخه کا رهشا زراڑ ژ سمرئ نه نیبین ل سه متا چافان (چاف ژی ب بمر دکھن) دجته پاتکن. همردوو پهرين نیشا کوریین رهشن و بین دی همه می سبینه و ب تیفاریز که کا رهش ب دوماهی دنین. حهفتک سبییه و به رچیلک و زک و بنزک سورقه نه. یا می سهر د گه ل گوه کان رهه هاوایییه کی پیتییه ودکی دی ژ ملی پستیقه رهه هاوایییه و بنی شاپه ران ودکی یعنی نیز سبییاتی تیده نینه. ژ بنیقہ گهور فیه و هندک پن و گیخین دھفدا سکی ل سنگی و تم نشانه. کوری ودکی یا نیزییه. سبییاتی ل بنپشتی و همردوو چمنگان نینه. سپیلکا چافان رهه هاوایییه کی تارییه. نکلی یعنی نیز رهش و یعنی تیزکی و یا می قهه هاوایییه. پی ل دھی یعنی نیز رهه هاوایییه کی رهشنه و ل دھی یا می قهه هاوایییه نه. خوارنا وی میش و موڑ و کیزک و مارگویسه و مشکن و نیجیرا خود ب کله مدار و زری و در بیان شه دھلاویست. ل و لاتی مه ب رنباری بهاران (ژ دووماهی بیان ناداری هه تا گولانی) و پاییزان (ژ دووماهی بیان تمباخی هه تا سهری جریبا نیکن) ل جهین دهشت و به ردایی و به یار و بیستانان دنیته دین. د ناٹ ته راسانده هیلینا خود چن دکت. ل نه و رفیا و گزیرت هیین ده ریایا سبی و تورکی و روزن افایا سیریا و دهشتین هم رغیزستانی تیزکان دنیته ده. زفستان خود ل نیفه ک و زیریا نه فریقیا دهرباز دکت.

(۵)

مه شینه ک؛ جیدوک؛ سه رشینک

(س) پهربه له که کی پشت سوور

(ع) الصرد المحر الظهر

Lanius collurio (L)

(٦)

گابه‌له‌کن کوریسّور

(س) په‌پله‌که‌ی کلک سوور

(ع) الصرد الاشہب الحمر الذنب

Lanius isabellinus (L)

۱۶ سم دریزه. رنگ خاکی‌به‌کی ب سمر پیتیقه‌یه. نهرزنک و گهوری سپبیمه‌کی تام شیلینه. ته‌نشتان سوراتیبه‌کا پیت لییه. نکل کورت و برهش. رهشاتیبه‌کا تاری و هنده‌جا پیتی و ب سمر قه‌هواییقه ل پشتا چافان و درهاتیبه و وکی گیخه‌کی دریز دبت هم‌تا ژ گوهکان دبورت. کوری سوره‌کی ب سمر قمه‌ه‌ریقه‌یه. شاپه‌ر قه‌هوایینه. سنگ و زک سپبیمه‌کی ب زدری تامدایینه. نیر و می‌بیزه وکی نیکن و یا می‌ژین نیر رنگ پیتیته و هنده‌ک گیخین زراقین وکی پووله‌کان دکه‌فنه به‌چیلکن و ته‌نشتان. ل و لاتن مه بهار و پاییزان ب پیباری و گله‌ک ب قه‌تلازی ل دهشتان و ل نهربدین به‌ردایی و د ناٹ بیستان و داروبارانده دنیته دیتن [رُوزا ۲۰۰۵/۹/۱۲ و ۲۰۰۶/۹/۲۸ ل په‌پری گوندی سه‌یزاری کو دکه‌فته پوچنایی سیمیلی یا می‌ژئ ژ بھری خودانی ڦی نھیسینیقه هاته دیتن]. خوارنا وی میش و موڑ و هووره‌خشوکمنه. ل ترکستانا چینی تیزکان دنیته دمرو و ب پیباری د سمر ترکستانا رووسی و دھمرا دھریایا قه‌زوین و کورستانی په دبورت و زفستانا خوه ل ژیریبا نیرانی و ژیریبا عیراچنی و ژوریبا پوچنایی هندستانی دهرباز دکت.

بنه‌مالا پهشیشکان

هنددک بالندهیین هوومرۆف و گله ب دهنگ و دۆرن. نیتر و مى رەنگەکن. قەستا ئەردى و داروباران دکن و خوارنا وان مىش و مۇر و فىقىنه. نكلى وان زراف و درېز و راست و سەرتىز و ب هىزە. لغافۇكىن وان بى مۇونە. پىباسكىن وان درېز و ب هىزە و پى مەزىن. كورىپا وان قوتە نەگەلە درېزە. خوهشپەن و فېپىنا وان راست راستە. ھەمى تىشتى دخون. باراپت رەف رەفن و پېڭىھە دېين. هنددک جوون ژى مشەختن و هنددک ژى خودەجەن. ھىلىنەن د كون و كەلش و قلۇرىن داران و ھىلىنەن كەڤن و دەرزىن ناۋاهىيىانپە چى دکن. ھىكىن وان سادە و بى پەنинە. ل كوردستانى دو جوون ب تىن ژى ھەنە : رەشىشك (زەرزۇورى) و تەيركولى (خەزايى).

(١)

رەشىشكەزىزىورى؛ گۆيىزىنكەزىزىورى؛

(س) سىرروو؛ بىشولە؛ گاوانى

(ع) الزرزور

Sturnus vulgaris (L)

٢١ سم دريئە. بالندىھىكى ب دەنگ و دۇر و قەرەبالغە. پىشچاڭ پىكىفە رەشىشكەزىزىورى كەسکەكى ب سەر شىنەكى بىرسقۇكھەيە و كۆلۈۋانكا سەرى و پاتك و هەردۇو تەنىشتىن ستوپى خەمرەقە دېن. پاشت د ناقبەرا كەسکى و شىنىدەيە و نىقا وى ب سەر قەھوايىبىيەكى سۆرقلەيە. حەفتىك خەمرە و پچىچە ل پاستا سنگى و زكى ب سەر كەسکەكى شىنەقە دەت. لېقىن كورىقەشىرا بىنى قەھوايىبىيەكى فەكرينە يان گەورەن. پەريىن پاشتى چىنیكىن سۆرقلە لىئىنە و يىن بەرچىلىكى و زكى و بنزكى و كورىقەشىرا بىنى ب چىنیكىن سېپى ب دووماھى دئىن و چىنیكىن يامى مەزنەتن ژ يىن يىنى نىر. ب تىزكىنى قەھوايىبىيەكى پىتىيە و گەورىبىا وى سېپىقەيە. سېپىلاكا چاغان قەھوايىبىيە. نكل تىزە و زەستانان قەھوايىبىيەكى رەسىسىيەن شىنەقەيە و بهار و ھافىنان زەرقەيە. پى قەھوايىبىيەكى تارىنە. فەرپىنا وى راست ۋە خۇوشە. بالندىھىكى جەڭاكييە. ل سەر ropyىنى ئەردى خۇوش ب پىقە دەت. د كون و قلۇرەدار و دەرزاپىن ئاڭاھىيانرە ھەيلينا خۇھ چى دەت و پىكىفە تىيەكان دئىننە دەر. ل وەلاتى مە زەستانان (ژ دووماھىبىا ئىلۇنى ھەتا سەرى

نیسانی ٤/٤ ژی ل دهشتی کتکته هاتیبیه دیتن (پدف پهف) هندەجا پهفین وی خوه ل هزاران ددن) ل ناڤ زەقى و دارستان و ئەردىن بەردايى و سەرگويفكان (ل بازىر و گوندان) دئىتىه دیتن. ب گۆتنا (بشير اللوس) خودانى كتىبا (الطيور العرافية) جوونەك ژئ د ناقبەرا مووسىل و ھەقلەرىيىدە تىزكان دئىنتە دەرى. ل ئەوروپا و ئۆكرانيا و ژىرييما رپوسىيا و قىرمۇ و تۈركى و رۆزئافا و ژۆرىيما قەوقاس و ئەرمنستانى و گورجستانى و رپۇھلاتى ئەندەۋلى و ژۆرىيما عىراقى (كوردىستانى ل چىايىن ژۇرى ل دەقەرا دىيانا و گەلەپەن عەلى بەگ) و ئازەربىجانى و ژۆرىيما ئىرانى و دەقەرىن دەريايىا قەزوين يېئن نشىف هەتا رۆزئافا و ژىرييما ئىرانى تىزكان دئىنتە دەر. زەستانا خوه ل ژىرييما ئەوروپا و حەودا دەريايىا سې و ژۆرىيما ئەفرىقيا و تۈركى و رپۇھلاتا ناھىن و قەوقاس و ژۆرى و ژىرييەن رۆزئافا يە ئىرانى و عىراقى و قوبرس و مىرى دەرباز دىكت. گەلەك جوون ژئ ل دەقە مە دئىنە دیتن ژ بلى ئەقى ئاخفتىن ل سەر. ژ وان جوونى تۈرانى (*s.v.tauricus*) پېشت و سنگ خەمرەنە و زك و ھەردوو تەنەشت ناھىپەر قەھوايىيەكى ژەنگارىيىن بىرسقۇك.

(۲)

تەيركولى؛ خەزايى؛ خەزايىك؛ خەزالۇك

(س) خەزايى؛ غەزايى؛ چۆلەكەغەزايى؛ ئايىنه مەل؛

عەينەمەل؛ خەزالى؛ تووخۇرە؛ كوللەخۇرە

(ع) الزرزور الوردي؛ سمرمر؛ سمرمد

Sturnus roseus (L)

۶۱ سم درېئە. تەمهتى رەشىشكىيە و ژ كىلايىبا خودقە وەكى وييە، بەلىٽ فەرينا وى جودايدە. سەر و ستو و ھەردوو چەنگ و كورى رەشن و پشت و بىنپشت و بەرزاڭ سۈرۋەكەكى ۋەكىرىنە. شوونەكۆفيكەكا بىنخېر پېقەيە. يَا مىن وەكى يىن نىتىرە بەلىٽ ۋەكىرىت و پېتىتە، ئەردىن سۈرۋەكەر ژ لەشى وى هندەك پىنپىيەن پىساسى د نافدەنە. نىتىزك بىن كۆفيكە و پەرىن وى قەھوايىنە و چەنگ و كورى تارىتن. سېلىكا چاقان قەھوايىبىيە. نكل زەستانان قەھوايىبىيە، ھافىيان سۈرۋەقەيە. پىن سۈرۋەنە. ھەرددەم رەف ڕەفە، خوھ دەمىن ھەيلىن چىكىرنى ژى رەف رەف و پېكە دەنەتە دىتىن. باراپتە نىتىزكى تەرش و كەوالى و گارانان دەچەرت. خوارنا وى قىقىيە و يىن نافدارە ب خوارنا تووك و كولىيان. ل وەلاتى مە بەس بەهاران (گولانى) ب رېبارى و ب قەلتازى رەفتىن وى ل دەشت و چىايان دەنەتە دىتىن. د كوناندە ھەيلىنا خوھ چى دكت. ل ژىرىپا رۇزھلاتى نەورۇقا و ژىرىپا رۇوسىيا و تۈركى و سوورىيا و لوپنان و نىرانى و ژۇرىپا نەغمانىستانى و دەھەرا دەريايىا قەزوين و ژىرىپا سىپىرە و تۈركستانى تىزكەن دەنەتە دەر. زەستانان خوھ ل هندى و سىلانى دەرباز دكت. من ژ كەسىن ژىدرېز بەيىتىيە، دېبىزىن بەرى دەمىن كولىبەشك دەتە دەفەرى، تەيركولى وىڭاڭى (دەھ دەھ سە سەھ د گەلەتك) ب سەردا دەگرت و يىن سووند�وارى بۇو ھەتا سەد ژى نەكوشتبانە نىك نەد�وار و شەپىرى وى و كولىيان ھەنگى وەك خەزايى دەتە دىتىن ژ بەر هندى نافى خەزايى يان خەزايىك لى ھاتىيە كرن.

بنه‌مala سه‌رستريکان

هندەك چووچكىن پەپەنگىن و بچووکن ژ كىلايسى و فەسالا خودقە گەلهك نىزىكى سەيانكانە. نكلۇ وان كورت و خىر و بە هيئە. دووماهىيىا كورىيىا وان شوونەدوجەقىيەك لى ديارە. نېر و مىن باراپىت نە وەكى ئىيىك. فەرپىنا وان پىلەكىيە. خودشخۇونن، خواندىنا وان نەرم و نازك و خودشە. هەرددەم پىكەھەنە و رەف رەفن (ژ بلى دەمى تىزكىيىنانەدەرى، كىتكە و جۇتجۇتە بەلاڭ دېن). خوارىنا وان تۆۋە و مىش و مۇر و فيقىينە. ل دەقەرىن رېلەوار ل سەر داران ھېلىلە خوھ (ھېلىنېن وان سەربەردايى و نەگەله كۈورىن) چى دىكىن و تىزكەن دەيىنە دەر.

(١)

کەزانكەلۇتك

(س) سەيرە دەندۈوک گەورە

(ع) البلبل الزيتونى

Coccothraustes coccothraustes (L)

۱۶ سم درېزە. نكل قەبە و ستوسنور و كوريقوته (دووماهىيى سېپىيە). بانى سەرى وى قەھوايىيەكى خاكييە و پاتك پساسىيە. نەرزنك و حەفتىك رەشن. ژ ملى پشتىقە قەمەرەكى ب سەر قەھوايىيەن تارىقەيە و چەنگەشىران گەله سېپىياتى تىدەيە (ز بەر هندى ل فېرىن چەنگ بەلك دىار دىكىن). شابەر رەشن، و لىقىن پەرين وان سېپىنە. گىخەكا رەش ل بىن نكلىيە، ب رەشاتىيا نەرزنكى و حەفتىقە گەرەپەيە. نالەك قەھوايىنە. ژ بىنەقە گەورەكى سورقەيە، زك قەھوايىيەكى قەكىرييە و بىنzk سېپىيە. يا مىز يىن نىئر قەكىريتە و بانى سەرى وى پىر ب سەر قەھوايىيەن تارىقەيە. يىن تىزك قەھوايىيەكى راپراپە و بىنەرزنك زەرە. سېپىلاكا چافان قەھوايىيە. نكل زەستانان قەھوايىيەكى زەرقەيە و بەهاران شىنەقە دېت. پى قەھوايىيەكى رەنگ گۆشتىن. بلند دېرت و زووب زووب جەن خوه دگوھەرت. ل سەر ئەرمدى قېت ب پىقە دېت و پىقەچۇنا وى ب سەر يا وەردەكانقە دېت. بالندىھىكى گەله سله (كويىيە). ل وەلاتى مە زەستانان و ب قەتلازى ژ ھەيغا يازدە و پىندە هەتا نىزىكى دووماهىيىا نادارى ل دەشقەرىن چىايى رەف رەف د ناڭ دارستان و بىستان و باخچەياندە دېتىن. باراپاتر ل سەر چەقلەكىن داران ھېلىنىدا خوه جى دكت. ل ئەورۇقا و رۇزھلات (ل كوردەستانى) و رۇزھلاتى تۈركى و سىبرىيا و مەنگۈلە و مەنسۇورىيا و ڈېرىپىا دەرىيایا قەزوين تىزكەن دېتىنە دەر. زەستانان ل ڈېرىپىا نىرانى (ل چىايىن زاگرۇس و كەرمان) و ڈۈرىپىا عىراقى (كوردەستانى) ب قەتلازى دېتىن.

١٤.٥ سم دریزه. بین نیزه ڙ ملن پشتیفه
کمسکه کی زهیتوونیبیه و بهاران کمسکاتی
زیندہتر لئی دئیت، بینپشت زهرفیه. شاپه ر
رہشنه و لیفین وان زدن. کوری پدشنه
و بنی پهرين وئی زدن. ثمرزنک و حمهفتک و
سنگ کمسکه کی تام پسائینه. ڙک و بنچهندگ
پتر ب سهر زدريشنه. یا مئی ڙ می نیز
رساسیتھ و زهرا تیبا پهرين وئی کیمته،
هندهک ٻاڻ و گیخن بندهقہبین پیت ل
پشتا وینه و بنزک و کوریقہشیرا بنی
سپیبه. ب تیزکین قههوا بیبیه کی پشت
پاڻافله. سپیلکا چافان قههوا بیبیه. نکل
سُورشہ کرده کی فهکریبی تهنشت پمشنه
پئن سُورشہ کرن. ل وہلاتی مه زفستانان ڙ
نیفا چریبا نیکن پنده همتا دووماهیبا
گولانی ب قهتلاری د ناف باع و بیستان و
تراش و باخچه یانه دئیتھ دیتن. د ناف
پهڙاناندھ هیلینا خوه چی دکت. ل قیرم و
قههوقاس و ڙوریبا نیرانی و ڙیبریبا دھریایا
قهزوین همتا ترکستانی تیزکان دئینتھ دھر.
زفستانان ل ڙوریبا رُڙنایا نیرانی و عیراھن
(کوردستانی) دئینتھ دیتن.

(۲)

سہرستیکی کمسک
(س) سهیره کمسک
(ع) العصفور الخضاري
Carduelis chloris (L)

C - Josef Hlasek
www.hlasek.com
@arduelis chloris

(۲)

زەنگولىتىك؛ زەنگلۇك؛ زەنگولىلات؛ زەنگلىلە؛ كليل مليل

(س) زەنگولەمیرە

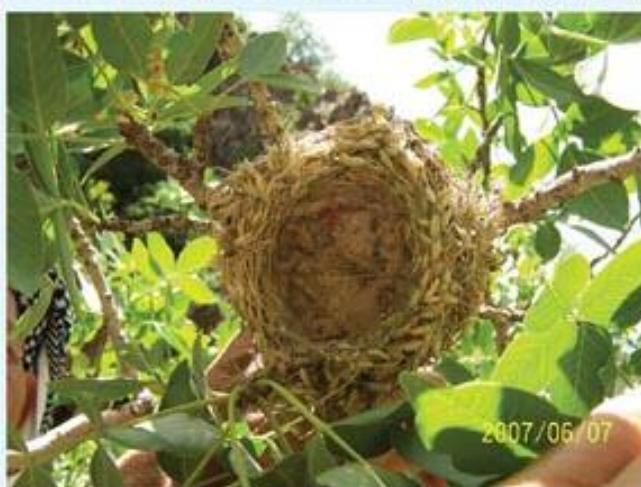
(ع) الحسون الذهبي

Carduelis carduelis (L.)

2007/06/07

2007/06/07

۱۲ سم دريئە. ئەنى و ئەرزىنک سۆرن. تۈكەكى سېپى د سەر بەرجىلىكىرىدە ل سەمتا گوھكان هەتا پەرى كولۇۋانكا سەرى دچت. پىيىھەكا قەھوايىيا فەكىرى ل سنگى و تەنشتانە. كولۇۋانكا سەرى دەپەت پاشتپاتكى رەشە. دو گىخىن رەش ژى شۆر دېنە ھەردوو رەخىن ستوبى. بىشت ھەھوايىيەكى خودلىكىيە فەكىرىيە. چەنگ رەشن و قانەكا زېرىن و ھەندەك گىخىن سېپى ل شاپەزانە. كورى رەشە و رەخىن پەرىن وى سېپىنە. سېپىلەكى چاقان قەھوايىيەكى تارىيە. نكل سۆرۋەتكەكى پىتىيىتى تەنشت قەھوايىيە. پى سۆرۋەتكەكى فەكىرىنە. مىن و نىر رەنگەكىن، يىن نىر ژەنگىقە بچەكى زىقىزە. تىزك ژەنگىقە خودلىكىيەكى گەورە، گىخ و رەقىن قەھوايى ل بانى سەرى و پاتكى و پاشتپاتكىنە، دېمىن وى سۆرۋاتى لى نىنە. ل وەلاتى مە (ل ناڭ چىایان) خودجە، و زەستانان (ژ سەرى چىرىيە دويىن هەتا دووماهىيَا نىسانى) ل دەشتان رەف رەف ل مېرگ و زەقىيىن ب دەغەل و تىر سەرىزەرك (جوونەكى سەرىيە) خوش دىئىتە دىتن، بشكۈزكىن گل و گىايى و تۈقى سەرىيەن دخوت. ھىلىندا خوه ل سەر دارىن بلند چى دكت و تىزكەن ژى ل ناڭ چىایان دىئىتە دەر. ل توركى و قوبىرس و رۆزھلاتا نىزىك و ژۇرىيە عىراقىن هەتا چىايى زاگرۇس تىزكەن دىئىتە دەر. زەستانان بەر ب نشىف هەتا سېنىايى ل مىرى و هەتا ژۇرىيە عەرەبستانان سەعۇودى دچت.

(٤)

سەرسەتىكى زەر

(س) سەيرەدى زەرد

(ع) حسون الشوك

Carduelis spinus (L)

١٢ سم درېزە. بچووک و جوانە. بىن نىئر كەسەتكى زەرقەيە و بەرۈزك قەكىرىتە. بانى سەرى و ئەمنى و ئەرزىنك رەشن. ئالەك و گوھك زەرن. بەپىن چەنگان رەشقەنە و گىخەكا پانا زەر د ناقبەرا دويىن رەشىدە ل چەنگانە. كورى زەرە و نىفەك و دوجەقىبا وي رەشقەنە. بورىيەكا زەر دكەفتە پشت چافان. پشت كەسەتكى زەرقەيە و گىخىن رەشىن پىتى لىنە. زەراتى و گىخىن بنپىشتى قەكىرىتن. تەنۋەت زەرن و راڭ و گىخىن قەھوایى لىنە. كورىقەشىرا سەرى كەسەتكەيە و لېقىن وي رەسسىنە. تۆكەكا زەرا ب بورىيەقە گىزىدایى ل سەتوبى و دەراتىيە. سىنگ و بنچەنگ زەرەكى تام كەسەك و تام رەسسىنە. ڙ بىنېقە سېبىيەكى شىلىيە و تەنستان و كورىقەشىرا بىنى هىندەك گىخىن رەش لىنە. يا مىن رەنگ زەيتۈونىيەكى ب سەر قەھوایىقەيە. رەشاتى ل بانى سەرى و حەفتىكى نىنە. گىخىن بىندهقى ل پشتى و بنپىشتىنە. ږك و بىنۈزك سېبىيەكى تامزەرن. تىزك وەكى ياخىنە. سېپىلەكى چافان رەشە. نكل و بىن قەھوایىيەكى تارىنە. فرينا وي پىلىكىيە. ل وەلاتى مە زەستانان ڙ سەرى چىرىيَا دويىن هەمتا ئادارى ب قەتلازى و رەف رەف د ناڭ دارستانىن كاڙان و بىستانىن نىزىكى ناڭ و دەرافان دىنېتە دېتن. ل سەر چەقلەكىن داران ھەليلىنا خوه چى دكت. ل نەورۇپا و رۇوسىيا و سىبىريا و ژۇرىيىا رۇزھلاتى توركى (كوردستانى) و قەوقاس و ژۇرىيىا ئىرانى و ژىرىيىا دەريايىا قەزوين تىزكەن دىنېتە دەر. زەستانا خوه ل دەھەرىن رۇزئاڭا و ژىرىيىن نەورۇپا و ل حەمودا دەريايىا سېپى و ژۇرىيىا رۇزئاڭا يەھرىقىيا و مىرىئى و توركى و رۇزھلاتا نىزىك و عىراقى و ژۇرىيىا رۇزھلاتا و ژىرىيىا ئىرانى و تۈركستان و رۇزھلاتا ئاسىيا دەرباز دكت.

۱۲ سم دریزه. پن نیئر قانه کا سوّرا پیتی ل به رچینکی و نهندیبیه، بهاران سوّر دبت. کولو قانک و پاتک رساسینه، گیخین رهشین زراٹ لینه. پشت قههه رقهه و بنن پهراں قهههایبیه کی تاریبه. بنپشت و کوریقه شیرا سهری سپیقه نه و گیخین رهش لینه. چهنگ رهشنه و لیفین شاپه ران سپینه. کوری رهش و دوجهه و پچه کا سپیباتیبی ل لیفین پهرانه. نه رزنک و حه فتك رساسینه یان گهورقه نه. به رچینک سوّرقهه و ژ بنیقه رساسی یان گهورقهه و گیخ و رافین هوروکین قهههای ل تمنشته. یا من ودکی بی نیزه، سوّراتی ل نهندی و به رچینک نینه، و به رچینکا وی سپیقهه و گیخین قهههای لینه. سپیلکا چاقان قهههایبیه کی رهش. نکل قهههایبیه. پن قهههایبیه کی ب سه رسوّر شهکریقه نه. ل وهلاتی مه ژ سه ری چریبا دویی همتا دووماهیبا ناداری ل دهشتی (۲/۲۲ ژی هاتیبه دیتن) و همتا نیفا گولانی ل ناف چیایان، رهف رهف ل راستگهه و به یارین به ردایی و شیلان و د ناف بیستانان و ل سه رستیبیان دنیته دیتن. دوور نینه هندهک ژی ل چیایین ژوری تیزکان ژی بیننه ده. ل سه ر په زانان هیلینا خوه چی دکت. ل سووریا و تورکی و بؤ ملن روزه لات همتا نیقه کا ناسیا تیزکان دنیته ده. زفستانا خوه ل سینایی و عیراچی (باراپتر ل کوردستانی) و مسری و ژیریبا نیرانی همتا ژوریبا روزنافایا هندستانی ده باز دکت.

(۵)

سه رستیک؛ چووجکا تیقرييان

(س) سهيره سينگ سور

(ع) العصفور التفاحي

Carduelis cannabina (L)

۱۲ سم دریزه. بین نیر پشتا وی زهره‌کی رسانسییه، گیخین ردهش و قهقهوایی لینه و لیخین پهان قهکرینه. بنپشت سوزرفهیه. گیخه‌کا قهکریبا قهقهوایی د سهر چافانه‌هیه. کوری رهشه‌هیه و لیخین وی سپینه. نهرزنک و حمه‌فتک قهقهوایی‌هکی قهکرینه. بهرچیلکی و ته‌نستان گیخین قهقهوای لینه و زک سپیقه‌هیه. یا من و هکی بین نیره و بنپشتا وی و هکی پشتیه و سوزراتی لی نینه. تیزک و هکی یا مییه. سپیلکا چافان قهقهوایی‌هکی تارییه. نکل زفستانان زهرزه‌ه و هافینان زهره‌کی ب سهر رسانسیقه‌هیه. پی قهقهوایی‌هکی تارینه. ل وهلاتی مه زفستانان و ب قهتلازی ل چیایین ژوری، رهف رهف ل نهردین بلند، نه‌مازه ل بهربنی و سهربنی چیایین بهفرین و د ناد کهفر و بهرانه دنیته دینت. ل قهقهاس و رف‌هلاطی تورکی و نه‌منستانی و ژوریبا رف‌نافایا نیرانی و ژیریبا دریایا قهزوین تیزکان دنیته دور.

(۶)

سهرستیکی بنپشت سوز

(س) سهیره‌ی کیوی

(ع) الحسون الحمر العجز

Carduelis flavirostris (L)

(٦)

سەرسەر تىكى ئەنیزدەر

(س) سەيرەدى نىچوچاوان زەرد

(ع) النعار الاوروبى

Serinus serinus (L)

١٢ سەم درېزە. يىن نىئر ئەنى زەرد و زەملقى پشتىقە رىسىسييەكى قەھوايىبىه، گىخىن بىندەقى ل پشتىنە. بىنپشت زەرد. شاپەر و پەرەن كورىيىن قەھوايىنە و فلانە ئەزەراتىيىن. ئەزەرنىكى هەمتا زكى زەرقەيە و تەنستان گىخىن قەھوايى لىنە. يى مىن وەكى يىن نىئرە، تەن زەراتىيىا بىنپشتى پىتىتىزە. زك و كورىقەشىرا بىنى سېپىنە. تىزك وەكى يى مىيىه، بەرچىلەكى وى زەردكى پىتىيە. سېپىلەكى چاۋان قەھوايىبىه كى تارىيە. نكل كورت و قەبە و رىسىسييەكى زەرقەمە. پىن قەھوايىنە. ل وەلاتى مە زەستانا و ب قەتلازى (باراپتەر زەھىقا يازىدە هەمتا نىقا هەمەقا دو) ل پەمرى دارستانان و د نافەدە حل و بىشەيانىرە و ل ئەردىن بەردىيى و ل سەر پەزانىن بېستانان دىئىتە دېتىن. ھېلىبا خوھ ل سەر داروباران چى دكت. ل ئەمورۇقا و ژۇرىيىا رۇزۇنالاپىا ئەفرىقيا و ھەندەك گۈزىرتەيىن دەريايىا سېپى هەمتا تۈركى و قەمەۋەقس خودجە. زەستانا خوھ ل دەفەرىن رۇزۇھلاتا نافىن و ژۇرىيىا عىراقى (كوردىستانى ب قەتلازى) و ژۇرىيىا ئەفرىقيا ئەزىزى مەتە مەغىربى دەرباز دكت.

۱۲ سم دریزه. بین نیز نهانی سوچه کی پرته قالی
یان زیرینه، نه خاسمه دهم تیزکنیانه دمری.
کولوچانکا سه ری و ناله ک و پاتک و نهرزنک و حمه تک
ب سه ره شیقه نه و ره شاتیبا وان همتا سه ری
به رچیلکی دچت. پشت و بنپشت قه هوایی بیمه کی
گی خدارون و نیشا په ران پت ره شه. پیله کا ژنگاری با
زمرقه ل لیقین شاپه ران و چه نگفه شیرانه. کوری
قه هوایی بیمه و بن وی ژ هه رد وو ته نشان زمرقه بیمه
ودووماهی بیما وی دوچه قه. ته ختن زکی و ته نشان
زمرقه بیمه و دریزکانی گی خین قه هوایی پیده هاتینه. یا
من نه نبیا وی پیتی ته و کولوچانکا سه ری وی قه مه ره
و ژ ملن پشتیقه ودکی بین نیزه، تن پیلا ژنگاری ل
چه نگان نینه. بین تیزک ژ بین ته کووز قه کری ته. قانا
سوچ ل نه نبیی نینه و نهرزنکا وی به له که، و پشتا وی
و چه نگفه شیران گی خین ره ش و قه هوایی لینه.
سپیلکا چافان قه هوایی بیمه کی تاریبیه. نکل ستور و
ره شه. بین ره شن. ل و هلاتی مه زفستانان ب قه تلازی و
ل ناف چیایان ته همه بیه ژ سه ری چربیا دویں همتا
نیشا ناداری، ل پیا کین چیایان و د ناف زهقی و
پیله واراندہ بیته دین. ل تورکی و قه و فاس و ژوربیا
نیانی همتا ژوربیا نه فغانستان و پاکستانی خوه جمه.
زفستانان ب قه تلازی ل چیایین لو بنان و سوریا و
فلسطینی و ژوربیا عیراقی (کوردستانی) و ژوربیا
نیانی و نه فغانستانی و ژوربیا روزنایابا چیایین
همه مه لا یا دیتیه دین.

(۸)

سه رستیکی نه نیسور

(س) سهیره نیوچاوان سوور

(ع) النعار الذهبي الجبهة

Serinus pusillus (L)

(٩)

بەفرىك؛ بەفرۆكە؛ گويچنارك

(س) سەيرە لىپەواران

(ع) العصفور الطالم

Fringilla coelebs (L)

15 سم درېزه، بىن نىزى نەنى رەشه. بانى سەرى و پاتك د گەل ھەردوو تەنشتىن ستوبى رىساسىيەكى شىنقةيىن ۋەتكىنە. پشت ھەممەردەكى راپراقە و بنپىشىت كەسکە. چەنگ رەشن و دو گىخىن سېلىنى. پەرىن تەنشتا كورىيىن باراپت سېپىنە (ل ھېرىش دىيار دىن) و يېن دى رەشن. دۇرانا چاقان و گوهك و نالھك و ئەرزنىك و بننەرزنىك و بەرجىلەك ھەممەردەكى بېتىيىن ب سەر پىرتەفالىقەنە. نىقا زىكى و بنزك و كورىقەشىرە بىن سېيىقەنە. پايىزان ژ ملى پشتىقە ب سەر رىساسىقەيە. يَا مىن ھەھوايىيەكا زەيتۈونىيە، ژ ملى پشتىقە ۋەتكىيە و بنپىشىتا وى كەسکەكا زەرقەيە، و ژ بىنېقە رىساسىيەكى گەورقەيە، نەخاسە بەرجىلەكى وى. چەنگ و كورى و دكى يېن يىن نىرن، بەلى پەرىن وان پىت ب سەر ھەھوايىقەنە. تىزك و دكى يَا مىيە. سېپىلەكى چاقان ھەھوايىيە. نكل زەقستانان ھەھوايىيەكى ھەتكىيە و تەنشتا وى رەشه، و ھافىنان شىنقةيە. پىن مىش و مۇرن. ل وەلاتى مە ژ دووماهىيىا چىريبا نىكىن ھەتا دووماهىيىا ئادارى رەف رەف و نىز و مىن ژىك جودا و ل جەھىن ۋەدەر، د ناش بىستان و زەقى و بېلەوار و تەراشاندە دئىتە دىتن. دوور نىنە كەتمەك ژى دەرەنگىر ژى ل چىايىن ژۇرى ل دەقەرەن سار و ھوونك بىتە دىتن و تىزكەن ژى بىنتە دەر. ل سەر داروباران ھېلىنى خود چى دكت. ل ئەھرۇقا و رۇزئىفايى سىيرىا و تۈركى و سوورىا و لوپىنان تىزكەن دئىتە دەر. زەقستانان خود ل ژۇرىيا رۇزئىفايىا ئەھرىقىيا و مىرى و رۇزەھلاتا نافىن و عېرەقى و نىرانى و تۈركستانى و ژۇرىيا نەفغانستانى دەرباز دكت.

١٥ سم دریزه. ژ کیلایس و سهروبهر و رهقاری خودقه و دکی جوونی بوزیریه تئن بنپشتا وی سبیله و ملین یئن نیئر و بهرجیلکا نیئر و میان پرته قالییه کی ب سه رگهوریفه (نارنجی) نه. سه رهشلهه یه یان قههواپیله کی تارییه. زفستانان سه رهشلهه و پشتا یئن نیئر رهشن هندهک گیخین رساسی یان قههواپییت تاری د نافدنه. بنپشت سبیله. چمنگله شیرین بچووک قههمن، و یئن مهزن رهشن و لیقین وان سپینه. شاپه رهشن و زهراتییه ک ل لیقا وانه. پهرين کورییت رهشن، و پچه کا سبیلاتییت ل پهري تهنشتا ویه. حمهتك و بهرجیلک قههمن و زک سبیله و تهنشت قههواپینه، هندهک بنپییت رهش لینه. دهمن تیزکیلنانه دهري رهشاتییا سه ری و پشتی و کورییت زیده دبت و لیقین قههکری نامین. یا من و دکی یئن نیئر، ژ ملن پشتیقه قههواپیله کی تارییه، و پاتک و تهنشتا ستوبی تاریتمن ژ یا یئن نیئر. بهرجیلک و حمهتك قههکریتمن. تیزک و دکی یا مینیه تئن بنپشت و زک زهرقهنه. سپیلکا چاقان قههواپیله. نکل زفستانان زدرقهنه و تهنشتا وی رهشه، و هافینان شینقهنه. یئن قههواپیله کی ب سه رهشکریقهنه. ل ودلتی مه ژ نیقا کانوونا نیکن ههتا سه ری تاداری رهف ل نافه تراش و زهق و ریلهوار و دارستانان دئیته دین. ل ژورییا نهورؤپا و ناسیا تیزکان دئینته ده. زفستانا خوه ل ژیرییا نهورؤپا و تورکی و سوریا و فلستینی و عیراقی و نیرانی و ترکستانی و ژورییا روزئافایا هندستانی و چینی و چاپانی و ژورییا نهفریقیا دهرباز دکت.

(١٠)

سه رستیکی سه رهشن

(س) سه رهه دی سه رهشن

(ع) الشرشور الجبلي

Fringilla montifringilla (L)

بنه‌مالا چېچروکان

هندек چووچکن ب قهلاقهتا خوهقه تهمهه تى سقىيانكانه و نكلى وان وهكى يى وان قوت و قاهيم و سەرتىزه. پەنجىن وان ب هيىز و كفانكىنه. كورى درېزىن و كوريبيا وان پچەكى دوچەقه. نىر و مى نه وهكى ئىكىن و دوبارى نىر ژ پەرانقە جوانترن ژ مىيىان و د هندек جووناندە نىر و مى بەس دەمىن ھىتكىرنى و تىزكىئىناندە دەرى پېكقە دېين. خوارنا وان دان و تۆقۇن. باراپتى ل جەيىن قەدەر و دوورى ئافاھىيىان دېين. ل سەر داران، و ل ناف زەقىيان (ل سەر ئەردى يان ل سەر گل و گىايى) و د كوناندە ھىلىيان چى دكى.

لە سەم دریزە. ژەھىمى چېرچۈكەن بى كەلواشتە. نىئىر و مىن رەنگەكىن. ژەملە پشتىقە، پشت و بنپشت و چەنگ و كورى پىكىشە قەھوایيىەكى خوھلىكىنە، گىخىن بىندەقى لىئىنە. ژە بىنېقە سېبىقە يە، هەندەك پىنى و گىخىن رەش يان قەھوایى ل بەرچىلىكى و تەمنىشتابە و دو گىخىن رەش ل تەمنىشتا ئەمرىزنىكىنە. كورى دریزە و دووماھىيىا وى شۇونەكა دوچەقىيىن لىئىيە و سېبىياتى د ناڭ پەرپىن وىيىدە نىينە. سېپىلاكا چاقان قەھوایيىەكى تارىيە. نكل و پىن زەرقەمنە. و خوارنا وى باراپتە دانە. ل وەلاتى مە ژەنقا چىرييا نىكىن ھەتا دووماھىيىا خزىرانى و دەرەنگەت ژە ل ناڭ زەقى و زىيان و راستىگەھى و دەشت و بەيار و تەراشان و گەلەجا ل بەر لىقا رېكان و ل سەر پەزازان دىئىته دېتن و تىزكەن ژە ل دەڭ مە دىئىنته دەر. ھېلىتىن خوھ ل سەر ئاخى يان نىزىكى ئاخى د ناڭ گل و گىايىن بۆزدە چى دكت و زوو ب زوو مەرۋە ب سەر ھلنابت. ژە (۲ - ۵) ھېكىن سېبىيەكى سۆرقة و پىنى و گىخىن رەش لى دكت و ژەنقا نىسانى و پىيىدە (ھەندەجا زووتىر ژە) دكتە تىزك. دەمىن فېرىت پېپلۇكىن خوھ شۇرۇ دكت و خوھ دەمرزىنت. ل سوورىيا و فلستينى و ژۇرىپىا عيراقى (كوردىستانى) و ئىرانى و قەۋاقسى ھەتا تۈركىستانى تىزكەن دىئىنته دەر. زەقىستان خوھ ل سىنايى و عيراقى و ژۇرىپىا ئىرانى و ژۇرىپىا پۇزنانفايى ھەندىستانى (ب قەتلەزى) دەرباز دكت.

(1)

چېرچۈك؛ چېرچېك؛ گارسۇك؛ جت

(س) سورەمېرگە؛ سورسۇرەمېرگە

(ع) الدرسة المأولة

Emberiza calandra (L)

تىزك

(۲)

چرچروکا زهر

(س) سوره‌ی لیمویی

(ع) الدرسة الصفراء

Emberiza citrinella (L)

۱۷ سم دریژه. بین نیز سمری وی زهره، گیخین قهه‌هایی ل بانی سمری وینه. پشتا وی زهره‌یه و گیخین بندهقی لینه. بنپشت سوْرنازنجیبیه و کوریقه‌شیرا سمری پچه‌کا سپیبیاتیبی تیده‌یه. شاپه‌ر قهه‌هایبیه‌کی تارینه. کوری قهه‌هایبیه‌کی تاریبیه و گله سپیبیاتی ل پهرين تهنشتا وینه (دهمن فرین سپیبیاتیبا ژیگوتی دیار دکت) و لینفین یین نیش زهره‌نه. ژ بنیفه زهره دریژکانی گیخین قهه‌هایی ل بهرجیلکی و هه‌ردوو تهنشتان و کوریقه‌شیرا بنینه. یا من زهراطیبا پاتکن و حهفتکن کیمتره ژ بین نیز (تیژک ژی وهکی یا مییه)، سنگ و تهنشت تامدایینه ب پیله‌کا فهمه‌ر و گیخین قهه‌هایی ژی لینه. زک زهره‌کی فهکریبیه. سپیلاکا چافان قهه‌هایبیه‌کی تاریبیه. نکل رساسیبیه‌کی شینقه‌یه. بین قهه‌هایبیه‌کی فهکرینه. ل وهلاتی مه ب فهتلازی ژ نیشا چربیا نیکن پیده ههتا دووماهیبا ناداری د ناف زهقی و زیانان و ل بمر لیشا ریکان ل جهین فهدهر و قاری ژ گوندان دئیته دین. ل بن پهژان و بمر لیشا کهندالان هیلینا خوه چن دکت. ل روزه‌لاتی نهورفیا و سیریا و قهه‌وقاس و نیرانی تیژکان دئینته ده. رفستان خوه ل سوروریا و فلستینی و سیریا و عیراقی (بارابر ل کوردستانی) و ژیریبا نیرانی و ترکستانی دهرباز دکت.

١٦,٥ سم دریزه. بى نير سمر و ئالەك خودلىكىيەكى زەرقەنە و خەلەكەكا زەر ل چاڤان و دەرھاتىيە. پشتا وي قەھوایييەكى ب سەر رەسىيە، راڭ و گىخىن بىندەقى لىئە. بىنپشت وەكى پشتىيە و بىن گىخە. كورى قەھوایييە و پەرپىن تەنىشتا وي سېپىياتى تىندييە. ئەرزىنک و حەفتىك زەرەكى زىقىن و تەنگەكا خودلىكى ل سىنگىيە. زك سېيىقەيە. يا مىن ستو زەرەكا راڭراڭە و ژە ملى پشتىقە قەھوایييە و وەكى بىن نير گىخدارە. حەفتىك قەھوایييەكى زەرقەيە، و ژە بىنېقە گەورقەيە و گىخىن پىتى ل بەرچىلەكىنە. نكل شىنۋەمە و بىن قەھوایيىنە. ل و دلاتى مە ب رېبارى و ب قەمتلازى ژە نىقا نىسانى و پىدە هەتا نىقا تەباخى و دەرنگەنگەر ل شىقىك و دۆلىن كەفرىنېن بەربىن و پىاكىن چىابايان (ئەردىن داروبىار لى شەلال) دىئىتە دىتن. ل ژىرىپا رۇزئنافايا نىرانى (چىابىن زاگرۇس) تىئىزكان دىنитە دەر. پشتى تىئىزكىننەن دەرى ئەستا دەشتا شامى و عىراقى و گىزىرتمە عەرەبى ھەتا يەمەنلىقى و ئەرتىريا و بەرلىقە دەرىيَا سۆر (رەخى سۆدانى) دىكت.

(٢)

چەپچەپكە سەرخەولىكى

(س) سورەت لاجانگ زەرد

(ع) الدراسة الرمادية الرأس

Emberiza cineracea (L)

(٤)

زهرزهري؛ زهرويلهبي جههان؛
 توتريعييل؛ چووچه زهر؛ بهياروك
 (س) زهردوزيره؛ زهردى وهلى
 (ع) الدرسة السوداء الرأس
 Emberiza melanocephala (L)

١٦,٥ سم دريئه. ين نير بانى سمرى و ثالثهك رهشن (پايزان قمههوايى دبن). ڙ ملى پشتىقە قمههوايىيەكى قمههرقەيە و لىقىن پەران قەمکرىنه. هندەجا تۆكەكا زەر ل پشتپاتاكا وى وەرهاتىيە. بنچەنگ زەرن. بنپشت قمههرقەكى زەرقەيە. كورى قمههوايىيە و سېپىياتى تىدە نينه. ڙ بنيقە زەركى زېرىنى سادىيە. يا مى ڙ ملى پشتىقە قمههوايىيەكى خوهلىكىيى راپراپ و تامدايىيە ب پىلەكا بىخىرا قەممەر. كولۇغانكى سمرى وى و بىشىتا وى گىخىن رەش لىنه. ڙ بنيقە سېپىقەيە و پچەكا زەراتىيى ڙى لى ديارە. كوريقەشىرا بىنى زەركى قەكرىيە. سېپلەكا چاقان قمههوايىيە. نكل راساسىيەكى شىنۋەيە. پى قمههوايىيەكى سۈرڤەنە. خوارنا وى دان و تۇۋە و مىش و مۇرن. ل وەلاتى مە ڙ سەرئى نىسانى و پىتە (٢٠٠٦/٤/١٠ دەشتى ڙ بەرئى خودانى فى نەيىسىنېقە هاتىيە دىتن) ل ناڭ زەقى و زيان و بىستانان دىننە دىتن. هىلىنا خود (ڙ نىقا نىسانى و پىتە) ل ناڭ زەقىييان و د ناڭ بىننەن هندەك شىنگاتىيىن وەكى كەلەندۇر و خورپىل و سەرىبۇق و كىشاركائىرە چى دكت و قەدەرەكى ڙ ناخى بلندتر. ڙ (٤ - ٥) هىنکىن تام كەسك و پىنېيىن قمههوايى و مۇر لى دكت. تىزكان ڙى ل دەڭ مە (ڙ سەرئى گولانى و پىتە) دىننەدەرئى . ين نير پاشتى تىزكىننەن دەرئى و ب فرى نىخستنا تىزكان دېچت و يا مى دەرنگىر هەتا دووماھىيىا تەباخى ڙى ب كىمى دىننە دىتن. ل ڙىريپا رۇزھلاتا نەورۇپا و قەموقاس و تۈركى و گۈزىرەتەيىن دەريايىا سېپى و سوورىيا و فلستينى و ژۇرىپا عىراقى (كوردىستانى) و ئىرانى تىزكان دىننە دەر. زەقستانى خوھ ل هندەستانى دەرباز دكت.

16,5 سم دریزه. یئن نیئر بانی سمرئ وی و ئالهک خودلیکییه کی زهیتوونییه و خله کمه کا زهر ل دوئر چافان و درهاتییه. ژ ملن پشتیفه قهه‌هوابییه راھ و گیخین بندەقییین رەشقە لینه. بنپشت قهه‌هوابییه کی ئیتکرەنگە. بەرپین تەنشتا کوریبىن گله سپیياتى تىئدەیه. ئەرزنک و حەفتک زەرون و بەرچىلک خودلیکییه کی زهیتوونییه و ژ بنييە قەممەردە کی زەرقەیه. يامى وەکى یئن نیئرە پچەکى قەكريتە، سنگى وى راھىن هووركىن رەش لینه، كولۇۋانكا سمرئ وى گیخین قهه‌هوابى لینه. ب تىئزكىنى تارىتە و بەرزك راھراھە. سپىلکا چافان قهه‌هوابییه. نكل سۆرقمەیه. بىن قهه‌هوابییه کی سۆرقمەنە. ل وەلاتى مە ب رېبارى بەهاران (ژ دووماهىيى نادارى هەمتا دووماهىيى گولانى ل دەشتى - ژ 4/7 هەتا 5/22 هاتىيە دىتن - و هەمتا ھەيغا شەش ب نىقى دېت ل ناڭ چىایان) و پايىزان (ژ دووماهىيى تەباخى هەمتا نىشا چرىپا ئىكىن - ژ 8/21 ھەتا 9/11 هاتىيە دىتن - و دەرنگىت) ل ناڭ زەقى و زىيان و بىستان و رەزان و ل بەربىنېيىن كەقىرىنېن كېم داروبار و ھندەجا هەمتا سينۇرېن دارستان و دەشتان دىئىتە دىتن. دوور نىنە ل ناڭ چىايىن ژۇرى ب قەتلەزى تىئزكەن ژى بىنتە دەر. ل سەر ئەردى يان نىزىكى ئەردى د ناڭ گل و گىايىدە ھەيلينا خوه چى دكت. ل ئەورۇقا و تۈركى و سووريا و فلستين و نيرانى و رووسىيا هەمتا رۇزئنافاىي سىيرىا و هەمتا ژۇرىپىا رۇزئنافاىا مەنگۇلىا و چىايىن ئەلتاي تىئزكەن دىئىتە دەر. زقستانى خوه ل حەمودا دەريايىا سېپى و ژۇرىپىا رۇزئنافا و رۇزەلاتى ئەفرىقيا و يەمنى و نيرانى (ب قەتلەزى) دەرباز دكت.

(5)

چېچېرۇكا گەورىزەر

(س) سورە سەرزمەيتۈونى

(ع) درسة الشعیر

Emberiza hortulana (L)

(٦)

چېرچېرۇڭا چىايى

(س) سورەتى كىتىو

(ع) درسة الصخور

Emberiza cia (L)

١٦ سم درېزه. يى نىئر كولۇقانكا سەرى و پاتك رىسىيىنە و ھندەك گىخىن رەشىن ناشىكەرا لىينە. بورىيەكە سېپىقە د سەر چاقانىرەيە، ژ نكلى دەست پى دكت و ھەتا پاتكى دېت. گىخەكە رەش سەردىتەر ھەتا پاتكى دېت و بىندەتەر گىخەكە رەش ژ بىن نكلى و ل سەمتا چاقان (چاڭ ژى ب بەر دەكەفن) دەست بى دكت ل پشت گوھكان دزفلىت و كەنانكى د بەر ستوييىدە دىئىت و ل بىن نالەكى قەدشكىت و راست دېت ھەتا خوھ ل بىن نكلى دەت. نالەك و گوھك خودلىكىنە. پشت و مل قەممەرن گىخىن رەشىن درېز لىينە. بىنىشت سۆرنارنجىيەكى ئىلك ئاوايىھە. كورى قەھوايىيەكى تارىيە و گەله سېپىاتى ل پەرى تەمنىتە وىيە (ل چەرئ كورىيىا خوھ پش دكت و سېپىاتىبىا وى دىيار دېت). ژ بىنيقە ژ ئەرزىنکى ھەتا سەرى بەرچىلەك خودلىكىيەكى گەورقەيە و ھندى ماينى سۆرنارنجىيەكى قەكىرىيى ب سەر زەريقەيە. يَا من وەكى يى نىئە و زك و تەمنىتىن وى قەكىرىتن ژ يَا يىن گىخ لىينە. پشتا وى و زك و تەمنىتىن وى قەكىرىتن ژ يَا يىن نىئر، حەفتىك و بەرچىلەك تارىيتىن. سېپىلاكا چاقان قەھوايىيەكى تارىيە. نكل رىسىيە. پىن قەھوايىنە. ل وەلاتى مە زەستانان ژ كانۇونا ئىتكى ھەتا دووماهىبىا ئادارى ل بەربىن و پىاكىن كەقىرىننەن چىايى يىن نەگەلە بلند و داروبار لى شەلال دىئىتە دېتىن. سەرنەرد يان نىزىكى ئەردى ھىلىنى خوھ چى دكت. ل ژۆرىبىا رۆزئاقا يىانلىنى ھەتا كەرمان و خوراسان و ل ژۆرىبىا دەرىيا يىان نىزىكى ئەردى ئەغفانستانى ھەتا تركستانى، تىزكان دىئىنتە دەر.

١٥ سم دریزه. بى نىر سمر و ستو (ئەرزىنك و حەفتك) رەشن و تۆكەكا سپى ل ستويى و درهاتىيە. ژ ملى پشتىقە قەھوایيىەكى تارىيە و لېقىن پەرەن فەكرىنە و ژ نېقى رەشن. بىنىشت خودلىكىيە، گىخىن زرافقىن بىتى لىنه. سەرى چەنگان ھانەكا سۆرنارنجى لىيە. كورى قەھوایيىەكى تارىيە و پەرە تەنستا وى گەلە ژى سېبىيە. سىنگ و تەنست و زك و بنزك سېبىيەكى شىلىنە و درېزكانى ھندەك گىخىن تارى ل تەنستانە. يا مى سەرى وى قەھوایيىە. بورىيەكى سپى د سمر چاۋانرەيە. بىنىشتا وى قەھوایيىە، حەفتك گەورەكى تارىيى ب سمر قەھوایيقەيە. تۆكەكا سېقە ل ستويى و درهاتىيە. ژ بىنىقە سېقەيە، و گىخىن قەھوای ل بەرچىلەكى و ھەردۇو تەنستانە. نىر و مىيان سېلىكا چاۋان قەھوایيىەكى تارىيە. نكل و پى قەھوایيىەكى تارىنە. ل وەلاتى مە زەستانان ب قەتلارى ژ سەرى چىپىا دوپى هەتا سەرى ئادارى ل ناڭ زەقى و بىستانان (بارابېر ل سەر پەزىن و داروباران) و ل شۆرکان د ناڭ لەقەن و قەرامىرە دىئىتە دىتن. گەلە نىزىكى ئەردى، د ناڭ گل و گىايىدە ھىلىنَا خوھ چى دكت. ل رۇزئاۋاپى سىپىرا و تۈركىستانى تىزكەن دىئىنتە دەرى. زەستانا خوھ ل ھەۋاس و عىراقى و ئىرانى و ئەفغانستانى و ژۇرىپا رۇزئاۋاپى ھەندىستانى و تۈركىستانا چىپى دەرىياز دكت.

(٧)

چېرچېرۇكا لەڤەنان

(س) سورەدى زەلان

(ع) درسة القصب

Emberiza schoeniclus (L)

بنه‌مالا سفیانکان

هندەك چووجىكىن بچووگىن. نىر و مى باراپت نە وەكى ئىكىن. نكلى وان ھوتەخىر و ب ھىز و سىنگوركىنە. پى هەتا رادىيەكى قوتىن. خودەشەفرىن. خوارنا وان يا سەرەكى دانى ھشكە. باراپت دېنە ۋەف و ل ئەمردى و ل سەر دار و تراشان دىئىنە دېتن و باراپت ژى نە مشەختن. ھىلىنەن (سەرگىرى و ژىل و گىا و پۇوشى ھشك و پەر و داركىان) د كون و قلۇرددارانىرە يان د بەر سەقاندەيىن خانىيىانىرە يان د بەر دارتىلانىرە يان د ناڭ چەق و چەقلەكىن دارانىرە يان د رېزدە و رەقەزازانىرە چى دكىن و ھېتكىن هندەكان ژى پىنپىنىنە و يىن هندەكان ژى سادەنە. ل كوردىستانى حەفت جوون ژى ھەنە : سفیانكىن، سفیانكىن چۆلى، سفیانكىن داروباران، سفیانكىن چەمان، سفیانكىن بەفرى، سىدداناك، سفیانكىن كەفران.

۱۴,۵ سم دریزه. پن نیز بان سمری وی خودلیکیمه کی تاریبیه. پاتکا وی قهمه مرد. نهرزنک و ستورهشن و نالهک سپینه. پشت و مل و چمنگ قهمه هرن را فین رهش لینه. گیخه کا سپیبا بچووک ل نهندیشکا چه نگاهه. بنپشت خودلیکیه. ژ بنیقه خودلیکیه کی سپیقه هیه. یا من قهه هاواییه. بنپشت و بان سمری وی گهور دکی ب سمر پهندگی خاکیقه نه. نهرزنک و حمه تک و به رجیلک و زک و بنزک هه من سپیبه کی شیلینه. کوری ژی و دکی پهندگی سمریه. تیزک و دکی یا مییه. سپیلاکا چافان قهه هاواییه کی زرفه هیه. نکل رهشیه یان پس اسیمه کی ب سمر قهه هاواییقه هیه و بنی وی زرفه هیه. پن قهه هاواییه کی فه کرینه. ل و دلاتی مه خود جه و هو و مرؤفه، همر جمه کی مال و نافاهی لئ همین ج گوندبت ج باز نیر لئ مشمیه و د ناف مالانده دزیت. سمری نیسانی دهست ب چیکرنا هیلینی و تیزک تینانه دمری دکت. هیلینا خوه ل سمر چه قلکین داران و د کون و که لش و سفاند دین خانی بانه و هنده جا ل سمر دارتیلان چی دکت. یا من ژ (۲ - ۵) هینکان دکت و سالی دو دهستین تیزکان هه تا سینیان دینته دمر. ژ نیقا تمه باخی و پیده هه تا نیقا چریبا نیکی دبته رهه. گله جوون ژی ل نهوره پا و ناسیا همنه، ج و جونی ناخفت ل سمر ل تورکی و قوبرس و روزه لاتا نیزیک (الشرق الادنی) هه تا سینیان و عیراقی و روزنافایی ثیرانی و قه و قاس خوه جهه.

(۱)

سفیانک؛ سیقاندؤک؛ بهیتک

(س) چوله که

(ع) العصفور الدوري

Passer domesticus (L)

تیزک سوزیلانک

(۲)

سفیانکن چولن

(س) چوله‌کهی سینگرهش

(ع) العصفور الاسپانی

Passer hispaniolensis (L)

۱۴.۵ سم دریزه. یعنی بانی سهرئ وی ههتا دور چافان و پاتک قهمههن. ئالهك سپينه. بورييهكا سپييا زراڭ د سمر چافانپيه. پشتى گيختىن رەش لىنه. قانهكا قهمهل سهرئ چەنگانه و ھندەك گيختىن سېلى ل لېقىن چەنگەشىرانه. ئەرزىنک و حەفتىك و بەرچىلىك رەشن و رەشاتى دەچت ههتا ل ھەردوو تەنستان دبته كۆمەكاكى گييخ و پەنپىان. زك سپييه. يا مى بانى سهرئ وی قەھوايىيەكى تارىيە و ئالهك خودلىكىنه و رەشاتى ل ستو و بەرچىلىكى نىنه و پېشىدا گيختىن رەش وەكى يعنى نېير لىنه. ڇېنېخە خودلىكىيەكى سپيغەمە و ھندەك گيختىن قەھوايىيەن زراڭ و پېنى ل حەفتىكى و سىنگى و ھەردوو تەنستانە و ب قىن چەندى ڙ سفيانىكا مىيىا ناڭ مالان دىئىتە جوداکرن. تىزىك وەكى يا مىيە. سپىلەكاكا چافان قەھوايىيە. نكل و پىن قەھوايىيە. خودش خوه نىزىكى جەھىن مرۇفەلى ناكت. ل وەلاتى مە ڙ سهرئ چىرىپا نىتكىن ههتا دووماھىپا نىسانى ب زافى و دەرنگەتىر ب رېبارى ههتا نىقا خزىرانى و وېقەتر رەف رەف ل جەھىن ب تراش و دارستان و ل سەر پەۋانى بىستانان و ل پەرئى گوند و بازىرلان (جودا و ھندەجا تىكلى سفيانىكا ناقمالان) دىئىتە دېتن. د كونەدىوارانپە و ل سەر دارتىل و داران و د بن كەقىنەھىلىنىن بالندەيىن وەكى لەگلەگەيىيدە هيلىنا خوه چى دكت. جوونى قەزوپىن نەقى ناخختەن ل سەر، ل تۈركى و رۆزھلاتا نىزىك ههتا ژۇريپا قەھۋاسى و دەقەرا دەريايىا قەزوپىن و نىرانى و تۈركىستانى خوهجىھە. زەستانا خوه ل ژۇريپا رۆزئافايىا ھندىستانى و بلووجىستانى و ژىرىپا نەھغانىستانى و ژىرىپىا نىرانى ههتا عىراقى و رۆزھلاتى گزىرتەمەيا عەرەبى و سىنایى و مىرى ههتا ژۇريپا سۇدانى دەرباز دكت.

۱۴ سم دریزه. ژ سقیانکا نافمالان
که لواش بچووکتر و رهنگخوهشتة. نیر و من
وهکی نیکن. نهان و بان سمری د گهل
پاتکی قمهمن (ب تیزکین قه هوایینه).
تالهک سببیه کی سادهنه و سببیاتیبا وان
همتا هردوو ره خین ستوبی دجت و ودکی
توكهکی ل پشتپاتکی و درهاتیبه. پنییه کا
رهش ل گوهکانه. پشت و چهند قه هوایینه
و هندک راهین پهش ل پشن و ملانه و
لینفین پهپین وان ب سمر پهندگی ژهندگیشه
دجن. چهند قه شیر قمهمن و رهشون و بنی
وان سببیه و سببیاتیبا وان دهمی دادانی
دبته دو گیخین سبی ل چهمنگان. بنپشت و
کوری و ته نشت قه هوایییه کی نیکر ھنگن.
ئه زنک و حمفتک رهشون و ژ بنیقه سببیه.
سبیلاکا چا فان قه هوایییه کی تاریبه. نکل
ها فینان ره شه و ز قستانان قه هوایییه. پی
قه هوایییه کی قه کرینه. ل و ھلاتن مه
ز قستانان ب قه تلاری همتا سمری نیسانی ل
نا ف بیستان و تراشین قه دهر و ۋارپى و دوورى
جهین مرؤف لى دئیتە دیتن. ل سمر داران و
د كونه دیوار و ھلۇر داران نه ھیلینا خوه چى
دكت. ل قه و قاس و ڈورى و ڈورپیا رۇز ئافای
ئیرانى و ڈیرپیا ده ریا يا قمزون خود جبهه.

(۲)

سقیانکی دارو باران

(س) چۆله کەی داران

(ع) عصفور الاشجار

Passar montanus (L)

(٤)

سقیانکی چهمان

(س) چوله‌کهی چومان

(ع) عصفور الاحراش

Passer moabiticus (L)

۱۲ سم دریزه. ژ همه‌ی جوونین سقیانکان که‌لواش بچووکتره. یعنی نیر بانی سهری وی و پاتک خوده‌لیکیه‌ی تارینه. پشتا وی قه‌هواییه و گیخین رهش لینه. چهنگه‌شیر قه‌مه‌رن. شاپه‌ر قه‌هواییه‌کی رهشنه. لینقین نافه‌هه‌ران قه‌کرینه. کوری رهشنه‌یه و سپیباتی لی نینه و دووماهیبیا وی همه‌ماوهره (پچه‌کی) دوچه‌قهه. نالهک و گوهک خوده‌لیکینه و ب رهخه ل تهنشتا ستوبی و د بن چاقانده و بندت (ل تهنشتا شهربزنک و حمه‌فتک) تیفاریزکه‌کا پیکه‌گریندابیبا سپی و زهره (یا زمر دکه‌فته تهنشتا ستوبی). نهربزنک و حمه‌فتک رهشن. ژ بینقه خوده‌لیکیه‌کی گهورفه‌یه و هندهک گیخین پیتی پیتی لینه. یا من ژ رهنگ خوده نیزیکی سقیانکا میبا نافمالانه. ژ ملن پشتیقه و هکی یعنی نیره و بانی سهری وی قه‌هواییه (نه خوده‌لیکی). پشتا وی قه‌کریته و رهشاتی ل حمه‌فتک نینه (نهربزنک و حمه‌فتک سپیقه‌نه) و ژ بینقه خوده‌لیکیه‌کی گهورفه‌یه و شوونه‌زهرا تیهیه‌ک ل همدوو رهخین حمه‌فتکیه. سپیلاکا چافان قه‌هواییه. نکل رهشه. پس قه‌هواییه‌کی قه‌کرینه. ل ودلتان مه کوردستانی ب قه‌تلازی ژ دووماهیبیا ناداری و پینده ل شورک و دهرا و ناش نهیلین ب ناش و داروبار دنیته دیتن. سمری گولانی هیلینه‌کا مهزن و دریزکانی (و ژ نافده ب پیسی و دافین گیابی هشک رانیخستی ژ دارکین هشک، د ناش چهق و چهقلکین داروبارین نزمه‌ری چی دکت و دهست ب هیکرنسی و تیزکنیانه‌دهری (هم‌تا دووماهیبیا تیرمه‌هی) دکت. یا من هم‌تا شهش هیکان (هیکن دی سپینه و پنیتین قه‌هوایی لینه) دکت. ل دؤلا نوردن و په‌رافقین دریایا مری (البحر المیت) و ل نیفهک و ژیریبیا عیراقی و ژیریبیا رؤژناقاها نیرانی خودجه.

(۵)

سفيانکى بهفرى

(س) چوله‌كهى بهفرى

(ع) عصفور الثلوج

Montifringilla nivalis (L)

۱۷,۵ سم درېزه. چووجىكەكى چيايىه. سەرى وى خوهلىكىيە. پشت قەھوايى و راپراپە. چەنگ باراپتى سپىنە و سەرى ئەنىشقا وان و شاپەر رەشقەنە. كورى سپىيە و هەردۇو پەرىن نىشى رەشن. ئەرزاڭ و حەفتىك رەشن. بەرچىللەك و تەنست و زك و بىزك سپىيەكى تامزەرى پىتىنە و درېزكانى ھندەك گىخىن پىتى لىنە. يامى و تىزك ژىن نىز تارىتن و سپىياتىيا چەنگان و كورىبىن (ل دەنە هەردۇوكان) كىيمتە. سېپىلەكى چاقان قەھوايىيەكى تارىيە. نكل زقستانان زەرەكى سەررەشە، و ھافىنان رەشقە دېت (ب تىزكىنى زەرە). بىن رەشن. قىيت داددت و كورىبىا خوه گەله دلەقىنت. ل كوردستانى (ل چىايىن ژورى) و ل كومت و چەلەن ropyوت و رەوالىن كەفرىن و بەفرىنەن بلند دىئىتە دېتن. ل گۈر گۇتنا (د. بشير اللوس) بۇ جارا ئىتكى (۱۹۴۵/۲/۱۸) ژ بەرى (مۇر) و (بۆزۈيل) فە كو دو بالىدەناسىن ل ژورىبىا عىراقى (كوردستانى) د سەر ئامىيىدىيىرە ھاتىيە دېتن. د ناڭ بەرانې و د كونە كەفراندە ھېلىلە خوه چى دكت. ل قەھۋاس و ئەرمەنستانى و ژورى و ژورىبىا رۆزئافا يىرانى (كوردستانى) و ژورىبىا ئەفغانستانى ھەتا تركستانى و مەنگۈلە تىزكان دىئىنە دەر.

(٦)

سیددانك

(س) چوله‌کهی کیوی

(ع) العصفور الصخري

Petronia petronia (L)

۱۴ سم دریزه. ژ رنگ و رووباری خودفه نیزیکی سقیانکا میبا نافمالانه، سه مرمهزنتر و کوری کورتتر و پن قمهتره. نیر و من بیژه رنگهکن. نیقا بانی سمری وی خودلیکیه کی قمه‌هاییه و گیخه کا قمه‌هاییا تاری ژ دو رهخان ژ ثمنیبین دهست پن دکت همتا خود ل پاتکن ددت، ب رهخهیه. بورییه کا سپیبیا دریز د سمر چافانریه. ژ ملن پشتیقه قمه‌هاییه. بنپشت خودلیکیه کی نیکناواهه (نیکرنگه). ژ بنیقه سپیبیه کی شیلییه و قانه کا زهرا پان ل حمه‌تکنیه (ل دهه یا من نمکله دیاره و ب نیزکینی رنگ فمه‌کریتره و قانا ژنکوتی ل حمه‌تکنیه) و هندهک گیخین قمه‌هاییین فمه‌کری ل به رچیلکی و تمنشتان به لاقن. دووماهیبیا کورییا وی سپیقه‌یه و ل فربینی دیار دبت. سپیلکا چافان قمه‌هاییه. نکل و پن قمه‌هایینه. ل ودلاتی مه خوهجهه، ل پیاک و بهرینی و ئەردین خره‌بهه و که‌فرین و بلندین چیایی و زفستانان ب قمه‌تلازی ل دوی و نافته‌یلین ب حه‌لانین دهشتی، رهف رهف دئیته دیتن. ل ناف چیایان تیزکان دئینته دهه. د کونه‌که‌فر و قلوره‌دارانه هیلینا خوه چن دکت. ل قمه‌فاس و روزه‌لاتی تورکی (کوردستانی) و ل ژوری و ژورییا روزنافایی نیرانی (زفستانان خوه ل ژیری و ژیرییا روزنافایا نیرانی ژ ددت) و ژورییا عیراھنی (کوردستانی) خوهجهه.

(٧)

سقیانکی کهفران

(س) چولهکهی بور

(ع) العصفور الصخري الصحراوي

Petronia brachydactyla (L)

۱۴ سم دریزه. نیز و می ژ پنگی خوهقه نیزیکی نیکن. ژ ملی پشتیفه قه هواییه کی خاکیین نیکناوایه (چمنگ و کوری تاریتن). بورییه کا فه کری د سمر چاقانرهیه. کوری هه هواییه کی تارییه و لیقین پهرين وئ سپینه (پتر سهری پهري تمنشتی). نهرزنک و حمه تک سپینه. به رچیلک گهورقهیه. سپیلکا چافان قه هواییه. نکل و پی قه هواییه کی ب سمر دپاسیقهنه. ل دهشت و بانی و زدهی و به یاران دنیته دیتن. ل وهاتی مه بهاران (نیسانی و گولانی) ب رینباری دنیته دیتن. ل سووریا و لوبنانی و نهرمنستان و بلووجستان و خوراسانی و ژیریبا دهربایا هه زوین خوهجه. زفستانا خوه ل ژیریبا روزنایایا نیرانی و گزیرتهایا عهربی و سینایی و ژوریبا سودان و حبه شه و نهرتیریا دهرباز دکت.

پاشبەند

ژ بالندەیین گۆشتىخوھ

خوه ل سووريا و فلستين و پەراھىن ئىرىبىئىن دەريايىا قەزۈين ھەتا ئىرىبيا پۇزناناھىا نىرانى و ئۇرىبيا رۇزھلاتا ئەفرىقىا دەرباز دىكت.

كۆما باشۆكان

(۱)

باشۆكى مەزن

(س) واشهى گەورە

(ع) الپيدق (باشق شرقى)

Accipiter brevipes (L)

۲۲-۳۷ سىم درىيە . يىن نىئر سەر و پاتك و پشتپاتك و پشت و بنپشت شىنۋەنە و سەرئى وى فەكريتە. بىنچىخىن گىيخ ل بەراتىبيا كورىبيا وينە. حەفتاك و بەرچىتكىك و زك و بنزك سېيغەنە و تەننىت ل ရاستا بنچەنگان زەرقەنە. بنچەنگ سېيىنە و گىيخىن قەھوايى لىنە و سەرئى چەنگان رەشە. سېيلكا چافان زەرە. ئالەك رساسىيە. تەننىت ستوپى زەرە. هىندەك گىيخىن سۈرنارنجى ل سىنگى و بەرچىتكىنە و گىيخىن ئىنگۇتى نىزىكى زكى و هەردوو ရانان تەنكىتلى دىنەن. يى مىن وەكى يىن نىئرە و ڑى ب كەلواشتە. نكل رساسىيەكى شىنۋەيە و سەردەنلىك زەرە. پىزەرن . دناف داروبار و بىستان و زەققىيەن چاندىدە دىئىتە دىتن ، و نزم و خوهش دەپت . بالندەيىن بچووك و هىندەجا يىن تەمەتى خودەزى دىگرت و ل ناخى دخوت و هىندەجا كىز و مىز و گيانە وەرىن بچووك ڙى دىگرت و دخوت. ل سەر داران ھىلىتىنى ڙ تاك و چەقان چى دىكت. يى مىن ڙ (۴-۵) ھىكان و جارنا پىز ڙى دىكت ، و ھىكتىن وى سېيىەكى تام شىنن و هىندەك پنېيىن قەھوايى يان بىندەقى لىنە. زەققىستان ب قەتلەزى قەستا وەلاتى مە دىكت (رۆزا ۲۰۰۷/۱/۵ ل سەيىزارى ڙىرى ھاتە دىتن). ل ڙىرىبيا رۆزھلاتى نەورۇپا و توركى و قەوقاس تىزىكان دىئىنە دەر . زەققىستان

٤٨ - ٦٠ سم دریزه. یا من ڙیئن نیز
ب کله ختره. چهنهنگ پان و
سهرتیئن. بوری سپییه. پشت
خوه لیکییه کی ب سمر رهشیقمه. به رزک
قهه واپییه و رافین هوروئین قهه واپی ل
به راتیبا به رچیلکن و زکینه. بنپشت
سپییه. ب تیئرکینی پشنا وی فمه کریته و
به رزک زهره کی تمزی گیخ و پنییین
قهه واپییه. خودش و نزم و ب رههوانی د
سمر دارانه دفتر و بالندهیان دگرت. ل
جهین تیر داروبار و ریله وار ج دهشت ج
ڙی چیا دژیت. ل جهین ڦهدمر و
دورو هدهستین ناڻ دارستان و ریله واران
هئلینا خوه چن دکت. هندهک جاران
که فنه هئلینان بُخوه نووڙهن دکت. ل
کور دستانی ل چیایین ڙوری نه ماže
پشکین بندهستی نیرانی و تورکی ب
قهه لازی دنیته دیتن.

(۲)

باز؛ شاباز؛ تهراں

(س) باز؛ تهراں؛ شاباز

(ع) الیاز؛ الیازی

Accipiter gentilis (L)

(۲)

شاقاقيي سبيبي مهزن

(س) شاوه‌سپيلكه

(ع) البيوضي الكبير

Egretta alba (L)

(۹۵) سم دريژه. كله‌لواش سبيبيه.
گهردهنا وي گلهك دريژه. نكل زفستانان
زدنارنجيبيه و هافينان رهنج رشمک
بنزمه. نافبهراء چاف و نكلی كه‌سکه.
سپيلكا چافان زهره. بين رهشن بافشين و ز
سمريشه رهنجزه. نير و من رهنجه‌كن. ل
وهلاتي مه ب فهتلاري ڙ چوريها نيكى همتا
دووماهيما نيسانى ل کنار و پهري رؤبار و
گهر و گولين کيم گل و گيا دئته ديتن.
کومکومه د نافه‌رامي و لمفهنان و
داروبارين بهرليقين رؤباران هيلىنان جي
دکن. خوارنا وي باراپت ماسى و بهقن. ل
ڙوريها رؤزه‌لاتا نه‌ورؤبا و ل ناسيا ز
تورکي و ثيرانى همتا ڙوريها سيريا و
ڙوريها چيني و چاباني تيزکان دئنته
دهر. زفستانا خوه ل ڙوريها نه‌فريقيا و
ڙوريها رؤزنافايا ناسيا دهرباز دكت.

۶۰. ۶۲ سم دریزه. قازمهه را فییه کا به له که.
سهر و ستو و پاتک رهشن. به رچیلک
سپییه و د بنده توکه کا پانا سوئنارنجی ل
سنگی و هر هاتییه. شاپه رهشن. نکل سوئه
و بین با فرمون. بین نیز دومره کی پتی سوئه
ل ثنه نیبی همیه. هرینما وی ودکی یا هازانه.
گله جا سه رناد دفتر. د گم و گولین
سوورده دزیت. د کله شبه رانه هیلینان
چن دکت. ل ههوا گیخه کا تاریبا قه هوایی
ل دریزاییبا زکییه. کوری سپییه و
دووماهییا وی رهش. سپیلکا چافان
قه هواییه. زفستانان ب قه تلازی و کتکته
قه ستا و هلاتی مه دکت. ژ چریبا نیکن
همتا گولانی د گم و گول و ده ریاچه و
نافین مه یافده دنیته دیتن. ل نه ور و پا و
ژوریبا ناسیا همتا منگولیا و نیرانی و
ترکستانی و ژوریبا روزنافایا چینی تیزکان
دینته ده. زفستان خوه ل حهودا ده ریا یا
سپی و عیرا قنی و ژوریبا هندستانی و بورما
و چینی ده ریا دکت.

(۴)

قازمهه را فییا به له ک

(س) هله تانج

(ع) الشه رمان؛ بط مطوق

Tadorna tadorna (L)

ز کۆما هۆوناڤان (بەملا کەدیکان)

(٥)

کەدیکىن كورى سېرى
(س) زيقاوهى كلك سېرى
(ع) الزفراق الابيض الذنب
Vanellus leucurus(L)

٢٦ - ٢٨ سم درېزه. تەممەت تۈرى كا نافصالانە. ژ ملى پاشتىقە قەھواپىيە. كورى سېرىيە و دەمىن فرينى باش دىار دىكت. پى زهر و لۇقلۇقمنە. نالەك گەورەن. نەنى سېرىيە. بورىيەكا رېسسىيە سېرىقە د سەر چاڭانرەيە. شاپەر رەشن و ناقپەر سېينە. نەرزىنک سېرىيە و حەفتىك و سىنگ و بەرچىلە خۇھىلىكىنە و زك سېرىيەكى ب سەر پەرتەقالىيەكى پەتىقەيە. سېپىلە چاقان سۆرەمەيە. نكل رەشە. پى زەرن. ل وەلاتى مە، زەستانان ب قەتلەزى و كىتكە ل پەرى گەر و گۇل و دەريايىان دئىتە دىتن(پۇزا ١٠ و ٢٠٠٦/١١/١١ ل دەشتا دوبانى د بن گۈندى سەھىزاري ژۇرىدە ژ بەرى خودانى في نەيىسىنيدە هاتە دىتن). ل دەشتىن ب رەدا و د ناڭ گەل و گىايىن كورىتكە و ل سەر ئەردى ھەليلىنا خوھ چى دىكت. ل دەشتىن قەرغىزستان و سوورىا و عيراقىن و ئىرانى و دەقەرە دەريايىا قەزۋىن تىيەكان دئىتە دەر و زەستانان كەتمەك ژى ب مشەختى قەستا مىرى و سىنایىن و سۆدان و ژۇرىيىا رۇزئاپىيا ھەندىستانى دىكت.

ژ کۆما ھووناقان (بەنەمەلە چكچىكەيان)

٢٨ سم درىزە. ژ ملى پشتىقە خودلىكىيەكى فەكرييە. بىنىشىت سېپىيە. كورى رەش و سېپىيەكى راڭراڭ و گىخدارە. بەرزىك ژ دوورقە پىشچاڭ سېپىقەيە و سەر و پاتك و پشتپاتك و هەردۇو تەنىشتىن ستويى وەكى پىشنى خودلىكىيە. سېپىلەكى چاقان قەھوايىيە. نكل سۆرە و سەرئى وي رەشە. پى لۇقلۇقە و سۆرن. ل ھەوا تەنىشتا چەنگان يا پىشنى سېپى دىار دىكت. بالندىيەكى زىيەدە هشىيار و زىقە و دادايى سەھرى خوه و كورىيىا خوه خوش دەھمەزىنت نەمازە دەمىن ھەست ب ترسى دىكت. ل وەلاتىن مە زەقستانان كىتكە و ب قەتلەزى ژ نىقا تىرمەھەن و پىيەدە هەتا گولانى ل سەر لىقىا ئاڭ و دەراف و گەر و گۈل پەخ و پۇويىتىن جۈگان ل ئەردىن ۋەھەر دەھىتىن دەيتىن. د ئاڭ گل و گىابىيەدە ھېلىنىن چى دىكت. ل پەنەيىيا وەلاتىن ئەورۇپى ژ بلى بىريتانييا و ل نىقەكا ئاسىيا ژ دەشتىن قەرغىزستان و ژۇرىيىا مەنگۈلەيە هەتا تۈركى و رۆزئانافىايا ئىرانىن و كشمېر تىزكەن دەھىتىن دەر. زەقستان خوه ل پەنەفەن رۆزئانافىايا ئەورۇپا و ئەفرىقيا و ل حەدودا دەريايىا سېپى و ژۇرىيىا رۆزھلاتا ئەفرىقيا و پەنەفەن دەريايىا سۆر و مىسىز و سىنایىن و عىراقىن و پەنەفەن عمردېلى دەرباز دىكت.

(٦)

چكچىكەيى پېسۈر

(س) شىلاقەي لاقسۇور

(ع) الطيطوى الحمراء الساق
Tringa totanus (L)

كوشن و زیندانکرنا بالندیان تیکه‌انا خه‌ما سروشییه...

- ۱ - بشیر اللوس : الطيور العراقية، بغداد (مطبعة الرابطة) ١٩٦٢ ، الجزء الثالث.
- ۲ - عزيز العلي العزي : الطير في (حياة الحيوان) للدميري، بغداد) دار الشؤون الثقافية العامة) ١٩٨٦ .
- ۳ - دكتور محمد مكري : فرهنگ نامهای پرندگان، تهران (مؤسسه انتشارات امیر کبیر) ۱۳۶۱، چاپ سوم.
- ۴ - عبدالغفار مهلا عهل : راووشکار له جیهاندا، ههولیر (چاپخانهی وزارتی روشنبری) ۱۹۹۸ .
- ۵ - نه محمد بهحری : فهره‌نگی بالنده، ههولیر، چاپخانهی وزارتی پهروزده، دهگای چاپ و بلاوگردنه‌وهی ثاراس، ۲۰۰۱ .
- ۶ - جمشید منصوری : پرندگان ایران، تهران (نشر ذهن آویز) ، ۱۳۷۹ .

نافه دوك

بنه مالا گابه له کان 35

- (۱) گاسره؛ نکلکوره
- (۲) جاننه که؛ جنه که؛ چافره شک؛ کدره گوشک
- (۳) سدرسزره؛ گاسزره
- (۴) گایپله ک
- (۵) مدشیده که؛ جیدنه که؛ سدرشینک
- (۶) گابه له کي کوره سر

بنه مالا رهشیکان 42

- (۱) رهشیکه؛ زهره ووره؛ گوبیه شک؛ رهشونله
- (۲) تبرکولی؛ خدا ای؛ خدا بایک؛ خدا لوزک

بنه مالا سدرستیکان 46

- (۱) کازونکملزونک
- (۲) سارسزیکی کدست
- (۳) زه گولیتک؛ زمگونه؛ زمگونه؛ زمگونه؛ زمگونه؛ کلیل سلن؛ شنگونک
- (۴) سرسازیکی زهر
- (۵) سدرسزیکه؛ چووجکا بتریان
- (۶) سارسزیکی بپشت سر
- (۷) سرسازیکی زدنزه
- (۸) سرسازیکی زدنزه
- (۹) به فریتک؛ به فریتک؛ گوچه چارکه؛ بهله کوشک
- (۱۰) سرسازیکی سدرهش

پاشهند 73

- ڙ بالنده بین گوشته خور
کوما باشونکان
(۱) باشونکی موزن
(۲) بازه؛ شابازه؛ تبرلان
ڙ بنده مالا شاقائیان
(۳) شاقائی سبی موزن
ڙ نتشن هازمه افیان
(۴) فازمه افیا بهله ک
(۵) کدیکی کوری سی
ڙ بنده مالا گدیکان
ڙ بنده مالا چکچکه بیان
(۶) چکچکه بیان پسزه

بنه مالا چرم چروکان 57

- (۱) چرم چرزلک؛ چرم چرکه؛ گارسونکه؛ بخت
- (۲) چرم چرکه کا زهر
- (۳) چرم چرکه کا سدر خوده لیکی
- (۴) زورو نه بیان چدهان؛ توو اتھ عتیل؛ چووجهزه؛ بهار چرک
- (۵) چرم چرکه کا گوره بیزه
- (۶) چرم چرکه کا چهاری
- (۷) چرم چرکه کا لطفه ان

بنه مالا سیوانکان 65

- (۱) سیوانکه؛ سیواندزونکه؛ بهینک
- (۲) سیوانکی جولی
- (۳) سیوانکی دارو باران
- (۴) سیوانکی چدهان
- (۵) سیوانکی به فری
- (۶) سینه دانک
- (۷) سیوانکی که فران

بنه مالا چرکونه بیان 3

- (۱) بنده حلزون
- (۲) خیجت
- (۳) چرم کونه شیکه؛ چووجه شن
- (۴) سدره شک
- (۵) خیجکی چافر
- (۶) هزار زونک
- (۷) خیجکی گدوري سی
- (۸) خیجکی سدره شک
- (۹) چرم کونه بیان گوره بیزه
- (۱۰) چرم کونه بیان گوره بیزه کوری تراله
- (۱۱) سیچک
- (۱۲) چرم کونه چلمترک
- (۱۳) چرم کونه دارستانی

بنه مالا چدقچه قوکان 17

- (۱) چدقچه قوکه؛ که زونکه؛ چغیونک
- (۲) چدقچه قوک کا بدله ک
- (۳) بدلا کیتکه؛ گومگوسی؛ چدقچه قوکه بهله که بهله که س
- (۴) چدقچه قوک کا بهرسزک
- بنه مالا برایه بیکان
- (۱) برایه بیک
- (۲) برایه بیکی موزن

بنه مالا برایه بیکان 22

- (۱) برایه بیک
- (۲) برایه بیکی موزن

بنه مالا بالا لفیکان 25

- (۱) بالا لفیک؛ زیچا لفیک
- (۲) دوو لفیک؛ دوو فردیلک
- (۳) گاچدر بیک؛ دوو فردیلک
- (۴) بالا لفیکا سدرزه
- (۵) بالا لفیگهور کا دهشی
- (۶) بالا لفیگهور کا دارو باران
- (۷) بالا لفیگهور کا حدفاکسز
- (۸) بالا لفیگهور کا ناؤ و دوران
- (۹) بالا لفیگهور کا هنر گان